

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน หลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ ผู้ประเมินได้ ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดการดำเนินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน

- 1.1 ความเป็นมา
- 1.2 กรอบแนวคิด
- 1.3 วัตถุประสงค์
- 1.4 กลุ่มเป้าหมาย
- 1.5 การจัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนอำเภอ
- 1.6 การดำเนินงานของศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนระดับสถานศึกษา

2. โครงการ

- 2.1 ความหมายของโครงการ
- 2.2 ลักษณะของโครงการที่ดี
- 2.3 ขั้นตอนการจัดทำโครงการ
- 2.4 องค์ประกอบโครงการ
- 2.5 โครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน หลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- 2.6 หลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ศูนย์การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

3. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการแบบซิปปโมเดล (CIPP MODEL)

- 3.1 ความหมายของการประเมินและการประเมินโครงการ
- 3.2 รูปแบบการประเมินโครงการ
- 3.3 ประเภทการประเมินโครงการ
- 3.4 ขั้นตอนในการประเมินโครงการ
- 3.5 ขั้นตอนในการประเมินโครงการตามรูปแบบการประเมินของ Stufflebeam (CIPP Model)

4. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

- 4.1 ความหมายของความพึงพอใจ

4.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวกับความพึงพอใจ

5. บริบทศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัด เชียงใหม่

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวทางการดำเนินงานของศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2555, หน้า 1-20) ได้กำหนด แนวทางการดำเนินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน เพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ความเป็นมา

สืบเนื่องจากที่ผ่านมาเศรษฐกิจของประเทศไทยมีความเสี่ยงสูงและยังไม่สามารถก้าวพ้น วิกฤตได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้มาจากสาเหตุหลายประการ โดยสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งคือ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่มีอยู่สูงแสดงถึงฐานเศรษฐกิจที่ยังไม่เข้มแข็ง ประชาชนระดับฐานรากยังมีรายได้น้อย และขาดโอกาสในการเพิ่มรายได้ รัฐบาลจึงได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจ เป็นกรณีพิเศษ โดยสร้างความพร้อมและความเข้มแข็งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และความมั่นคง ทั้งนี้ได้กำหนดนโยบายเพื่อตอบสนองจุดมุ่งหมายดังกล่าวที่สำคัญประการหนึ่งคือ การเสริมสร้างกระบวนการสร้างอาชีพ สร้างงานที่มีคุณภาพและมีรายได้สูงให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง เป็นระบบในทุกระดับชั้นความรู้

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ โดยมีพันธกิจที่ดำเนินการคือ การพัฒนา ยกระดับและจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มศักยภาพ และขีดความสามารถให้ประชาชนได้มีอาชีพ ที่สร้างรายได้ ที่มั่นคง และมั่นคงเป็นบุคคลที่มีวินัย เปี่ยมไปด้วยคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อ ตนเอง ผู้อื่น และสังคมโดยเน้นการจัดการศึกษาที่ยึดพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา (Area-Based Development) หลักสูตรการศึกษาที่เน้นอาชีพเป็นฐาน (Career-Based Education) ประกอบด้วย 5 หลักสูตรกลุ่มอาชีพ คือ หลักสูตรกลุ่มอาชีพด้านเกษตรกรรม หลักสูตรกลุ่มอาชีพด้านอุตสาหกรรม หลักสูตรกลุ่มอาชีพด้านพาณิชยกรรมและบริการ หลักสูตรกลุ่มอาชีพด้านความคิดสร้างสรรค์และ หลักสูตรกลุ่มอาชีพเฉพาะทางเพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลและแผนยุทธศาสตร์ กระทรวงศึกษาธิการ ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จึงได้ดำเนินการจัดให้มี โครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพของศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนขึ้น โดยใช้สถานศึกษา กศน. และ กศน. ตำบลหรือแขวง เป็นฐานการจัดกิจกรรมให้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่บริการ โดยมีความ เชื่อมั่นว่าโครงการดังกล่าวจะสามารถช่วยให้ประชาชนระดับฐานรากที่มีรายได้น้อย และขาดโอกาสใน

การเพิ่มรายได้อันเป็นเงื่อนไขสำคัญของการเกิดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้ฐานเศรษฐกิจของประเทศไม่เข้มแข็งอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน มีโอกาสในการสร้างสรรค์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น ทั้งการพัฒนาอาชีพเดิม การเข้าสู่งานอาชีพหรือการสร้างอาชีพและการสร้างรายได้ที่สอดคล้องกับสภาพความจำเป็นทางเศรษฐกิจและสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข เป็นประชากรที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ (Economically Active Population) ที่สามารถเพิ่มขีดความสามารถทางเศรษฐกิจของประเทศให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการแข่งขันในเวทีโลกและนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

1.2 กรอบความคิด

การฝึกอบรมอาชีพให้แก่ประชาชนเพื่อการมีอาชีพและมีรายได้ของศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนเป็นการจัดอบรมหลักสูตรอาชีพเพื่อการมีงานทำ ประกอบด้วย 5 หลักสูตรกลุ่มอาชีพคือ 1) หลักสูตรกลุ่มอาชีพด้านเกษตรกรรม 2) หลักสูตรกลุ่มอาชีพด้านอุตสาหกรรม 3) หลักสูตรกลุ่มอาชีพด้านพาณิชยกรรมและบริการ 4) หลักสูตรกลุ่มอาชีพด้านความคิดสร้างสรรค์ และ 5) หลักสูตรกลุ่มอาชีพเฉพาะทาง ที่สอดคล้องกับศักยภาพ 5 ด้าน ได้แก่ ศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติ ศักยภาพด้านภูมิอากาศ ศักยภาพด้านภูมิประเทศ ศักยภาพด้านศิลปวัฒนธรรม และประเพณี และศักยภาพด้านทรัพยากรมนุษย์ ที่มีลักษณะเบ็ดเสร็จ ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ทักษะและประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ ไปใช้ในการประกอบอาชีพที่เป็นการเข้าสู่อาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ หรือพัฒนาอาชีพ หรือต่อยอดอาชีพเดิม เพื่อเพิ่มรายได้ในระหว่างการอบรมหรือหลังสิ้นสุดการอบรมตามหลักสูตรให้แก่ประชาชนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป โดยเป็นประชากรที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจ (Economically Active Population) ทั้งที่เป็นคนที่ทำงานอยู่แล้วและที่ไม่มีงานทำแต่กำลังหางานทำอยู่ในขณะนั้น ในพื้นที่ชนบทที่ยังไม่มีหน่วยงานใดเข้าไปจัดฝึกอบรมซึ่งศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนจะเป็นหน่วยจัดบริการ (Service Provider Unit) ที่มีการบริหารจัดการแบบมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ (Result-Based Management-RBM) ที่มุ่งเน้นความคุ้มค่าของผลผลิตของหลักสูตรและโครงการ ทั้งในทางเศรษฐกิจและทางสังคม (Economic and Social Values) และการบริหารจัดการที่จะนำไปสู่มาตรฐานและพัฒนาคุณภาพการดำเนินงานโครงการอย่างต่อเนื่อง ตามแนวคิดในการบริหารคุณภาพของวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (Deming Cycle) หรือวงจร PDCA (PDCA Cycle) ที่มีการเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การสำรวจความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย โดยมีแผนประกอบอาชีพที่ชัดเจน ทำงานเชิงบูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่าย และติดตามผลระหว่างหลังการฝึกทักษะของกลุ่มเป้าหมาย จนประกอบอาชีพมีรายได้และพัฒนาเพื่อสู่อชีพ ซึ่งผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปเทียบโอนสู่การศึกษาขั้นพื้นฐานได้

1.3 วัตถุประสงค์

เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีอาชีพและมีรายได้จากการประกอบอาชีพตามที่ฝึกอบรม และเพื่อให้ผู้ผ่านการฝึกอบรมแล้วสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปเทียบโอนความรู้สู่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัด กศน. ได้

1.4 กลุ่มเป้าหมาย

ประชาชนนอกระบบจำนวน 345,000 คน โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มต่างๆ ดังนี้

1) ประชาชนนอกระบบที่ว่างงานและต้องการเข้าสู่อาชีพใหม่ และ 2) ประชาชนที่มีอาชีพอยู่แล้ว และต้องการต่อยอดอาชีพเดิม

1.5 การจัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนอำเภอ

แนวทางการดำเนินงานให้หน่วยงานและสถานศึกษาได้นำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนอำเภอ เพื่อเป็นศูนย์กลางการจัดแสดงผลงาน สาธิต การฝึกประกอบอาชีพ และจำหน่ายผลผลิตของผู้เรียนภายในอำเภอ เป็นสถานที่ฝึกทักษะอาชีพเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพ มีงานทำและมีรายได้ต่อไปควรดำเนินการดังนี้

1.5.1 ด้านสถานที่ การจัดตั้งศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนอำเภอ ให้พิจารณาจากสถานที่ที่มีความเหมาะสม และตั้งอยู่ในแหล่งชุมชนที่ประชาชนสามารถใช้บริการได้สะดวก

1.5.2 ด้านวัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ ให้ใช้จากหน่วยงาน สถานศึกษา กศน. ที่มีอยู่หรือขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคีเครือข่าย

1.5.3 ด้านบุคลากร ให้พิจารณาอบหมายผู้รับผิดชอบจากบุคลากรของ กศน.อำเภอ รับผิดชอบให้ชัดเจน เพื่อขับเคลื่อนโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

1.6 การดำเนินงานของศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนระดับสถานศึกษา

การดำเนินงานระดับสถานศึกษามีหน้าที่ ดังนี้

1.6.1 สถานศึกษา กศน. สำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อค้นหาศักยภาพของกลุ่มเป้าหมายโดยการจัดเวทีประชาคม ประชุมสัมมนา หรือสภากาแฟ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ และเอกชน เช่น สถานประกอบการ วิชากิจชุมชน กลุ่ม OTOP หน่วยงานท้องถิ่น เป็นต้น

1.6.2 วิเคราะห์ข้อมูล/สังเคราะห์ข้อมูล เพื่อจัดทำแผนพัฒนา/แผนปฏิบัติการโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน

1.6.3 เสนอแผนพัฒนา/แผนปฏิบัติงานโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนต่อคณะกรรมการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนระดับอำเภอและระดับจังหวัด

1.6.4 ดำเนินการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแผนงาน/โครงการที่ได้รับอนุมัติ

1.6.5 นิเทศ ติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการดำเนินงานของศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน

2. โครงการ

ผู้ประเมินได้ศึกษาเกี่ยวกับโครงการ เกี่ยวกับความหมายของโครงการ ลักษณะของโครงการ ขั้นตอนของการจัดทำโครงการ องค์ประกอบของโครงการ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ความหมายของโครงการ

ความหมายของโครงการ (Project) ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546, หน้า 270) โครงการ หมายถึง แผนหรือเค้าโครงการที่กำหนด

สุพักตร์ พิบูลย์ และกานดา นาคะเวช (2545, หน้า 117) ได้ให้ความหมายของโครงการว่าเป็นกลุ่มกิจกรรมที่เห็นว่าเป็นทางเลือกในการยกระดับคุณภาพที่ได้รับการคัดสรรแล้วเหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุด

สัมมนาการณ์ บุญเรือง (2560, หน้า 39) ได้ให้ความหมายของโครงการว่า เป็นกลุ่มกิจกรรมที่กำหนดไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ เมื่อนำไปสู่การปฏิบัติแล้วน่าจะเกิดเป็นประโยชน์สูงสุด

สรุปได้ว่า โครงการ หมายถึง แผน หรือเค้าโครงการที่กำหนดกิจกรรมไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ เพื่อนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2.2 ลักษณะของโครงการที่ดี

เยาวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี (2546, หน้า 80-81) ได้กล่าวถึงลักษณะโครงการว่า โครงการมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) โครงการต้องกำหนดระยะเวลาสิ้นสุด 2) มีกิจกรรมที่ซับซ้อน 3) สนองนโยบายหรือวัตถุประสงค์โครงการ 4) เมื่อสิ้นสุดแล้วจะไม่มีการทำกิจกรรมซ้ำอีก

ณรงค์ นันทวรรณนะ (2547, หน้า 132-133) ได้กล่าวถึงลักษณะโครงการที่ดี ควรมีลักษณะ 9 ประการ ดังนี้ 1) สนองตอบความต้องการของประชาชนหรือผู้รับบริการสามารถแก้ปัญหา 2) พัฒนาองค์การหรือหน่วยงานได้ 3) มีรายละเอียดของวัตถุประสงค์และเป้าหมายชัดเจน 4) มีความเป็นไปได้สูง 5) สารของโครงการมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน เช่น วัตถุประสงค์สอดคล้องกับปัญหา กิจกรรมหรือวิธีการดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ เป็นต้น 6) มีรายละเอียดโครงการเพียงพอเข้าใจง่าย 7) สามารถนำโครงการสู่การปฏิบัติได้สะดวก 8) มีระยะเวลาแน่นอนในการดำเนินงานทั้งเริ่มต้นและสิ้นสุด 9) ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายบริหารสามารถติดตามประเมินผลได้

สัมมนาการณ บัญเรื่อง (2560, หน้า 39) ได้กล่าวถึงลักษณะโครงการที่ดีจะต้องจัดทำขึ้น จากข้อมูลความเป็นจริงซึ่งผ่านการวิเคราะห์แล้วและสนองความต้องการของประชาชนได้ มีรายละเอียดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน มีความเชื่อมโยงกันสัมพันธ์กันของวัตถุประสงค์กับ กิจกรรม และได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารของหน่วยงาน รวมทั้งมีทรัพยากรที่เหมาะสมและเพียงพอ

สรุปได้ว่า ลักษณะโครงการที่ดีต้องเป็นโครงการที่จัดทำขึ้นจากข้อมูลความเป็นจริง ผ่านการวิเคราะห์ สอนองความต้องการของประชาชนได้ มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน มีระยะเวลาแน่นอนในการดำเนินงานทั้งเริ่มต้นและสิ้นสุด กิจกรรมและวิธีการดำเนินงานสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารของหน่วยงาน มีทรัพยากรที่เหมาะสมและเพียงพอต่อ การดำเนินกิจกรรม

2.3 ขั้นตอนการจัดทำโครงการ

สัมมนาการณ บัญเรื่อง (2560 อ้างถึงใน มยุรี อนุমানราชชน, 2546 หน้า 24-26) ได้ สรุปขั้นตอนการจัดทำโครงการไว้ 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการศึกษาความเป็นไปได้ในเบื้องต้นและศึกษา ความเป็นไปได้ ซึ่งจะศึกษาเกี่ยวกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ความพร้อมทรัพยากรแหล่งทุน ต่างๆ ที่จะใช้ในโครงการและวิเคราะห์ ความเป็นไปได้ทั้ง 6 ด้าน ตั้งแต่ด้านการตลาด จนกระทั่งด้าน สิ่งแวดล้อมเพื่อตัดสินใจว่าโครงการมีความเป็นไปได้ในการนำสู่การปฏิบัติเพียงใด 2) ขั้นตอนออกแบบ โครงการเมื่อผลที่เสนอการศึกษาความเป็นไปได้และตัดสินใจให้ดำเนินโครงการแล้วก็จะนำข้อเสนอมา กำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ของโครงการ เช่น วัตถุประสงค์เป้าหมาย ขอบเขต วิธีดำเนินการงบประมาณ พื้นที่ระยะเวลา ฯลฯ ตามองค์ประกอบของโครงการ 3) ขั้นการจัดทำเป็นการดำเนินงานตามที่ได้ ออกแบบโครงการไว้ ซึ่งอาจมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ โดยมีระบบบริหารตามสาย งานต่างๆ หรือจัดตั้งองค์กรที่รับผิดชอบเฉพาะ เพื่อกำกับควบคุม ติดตาม จัดทำโครงการให้เป็นไปตาม แผนหรือการออกแบบโครงการ 4) ขั้นยุติโครงการหรือริเริ่มโครงการใหม่ เป็นขั้นตอนที่ครบระยะเวลา ตามกำหนดโครงการ ซึ่งการยุติหรือเริ่มโครงการใหม่หรือไม่ขึ้นอยู่กับผลการประเมินโครงการ โดยผู้บริหารผู้รับผิดชอบโครงการที่มีอำนาจตัดสินใจนำสารสนเทศ จากการประเมินตัดสินใจว่าจะยุติ หรือเริ่มโครงการใหม่หรือปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมอย่างไร ดังนั้น ในขั้นตอนนี้เรียกว่า การประเมินผล โครงการ

สรุปได้ว่า ขั้นตอนในการจัดทำโครงการจะต้องมีการศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการ ก่อนว่าสามารถที่จะดำเนินการได้หรือไม่ จึงออกแบบให้เหมาะสมกับบริบทงานหรือโครงการที่ จะดำเนินการ โดยสามารถปรับเปลี่ยนได้ในระหว่างดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในโครงการเพื่อให้เหมาะสม กับสถานการณ์และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ และจะต้องสรุปผลการประเมินโครงการว่าควรดำเนินการ ต่อหรือยุติต่อไป

2.4 องค์ประกอบของโครงการ

พิสนุ พงศ์ศรี (2549, หน้า 161-162) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของโครงการไว้ ดังนี้

1. ชื่อโครงการ ต้องเขียนชัดเจนว่าต้องการทำอะไร แก่ใคร ที่ไหน เช่น “โครงการฝึกอบรมซ่อมคอมพิวเตอร์แก่นักศึกษาสาขาวิทยาการคอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ...” “โครงการประเมินเชิงปฏิบัติการการเขียนเค้าโครงการวิจัยชั้นเรียนสำหรับครูสำนักงานพื้นที่จังหวัด” เป็นต้น
2. หน่วยงาน/ผู้รับผิดชอบ ต้องระบุไว้ชัดเจน เพื่อสะดวกในการติดต่อประสาน ถ้าเป็นกลุ่มควรระบุหัวหน้าโครงการและผู้ร่วมโครงการและผู้ร่วมโครงการด้วย
3. ระยะเวลาดำเนินโครงการ ต้องระบุเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุด
4. หลักการและเหตุผล ควรกล่าวถึงความเป็นมาและความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ถ้าไม่ดำเนินโครงการจะส่งผลเสียหายหรือทำให้การพัฒนาหยุดชะงักได้อย่างไร
5. วัตถุประสงค์ ต้องเขียนผลที่ได้อย่างชัดเจนที่สำคัญ คือ ต้องสามารถวัดได้รวมทั้งสอดคล้องกับกิจกรรม เป้าหมาย และชื่อโครงการด้วย
6. เป้าหมาย ต้องระบุอย่างเป็นรูปธรรมและถ้าเป็นเชิงปริมาณได้จะยิ่งดี รวมทั้งต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกิจกรรม
7. สถานที่ดำเนินงาน ระบุสถานที่ดำเนินโครงการจากเล็กไปหาใหญ่ เช่น จากโรงเรียน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ถึงจังหวัด เป็นต้น
8. วิธีดำเนินงาน ในส่วนนี้เรียกว่าแผนการดำเนินงาน เขียนในรูปตารางดังที่เห็นกันทั่วไป โดยมีสาระสำคัญ ๆ ดังนี้
  - 8.1 วิธีการ เขียนให้เห็นกิจกรรมและขั้นตอนการดำเนินงานอย่างเป็นลำดับ ระบุแนวทางและวิธีการโดยละเอียด โดยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และกิจกรรม
  - 8.2 ระยะเวลา เป็นระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมย่อย
  - 8.3 สถานที่ เป็นสถานที่ของแต่ละกิจกรรมย่อย
  - 8.4 ผู้เกี่ยวข้อง ระบุผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายตามกิจกรรมย่อย
9. งบประมาณ ระบุงบประมาณทั้งหมดและแหล่งที่มา รวมทั้งแบ่งเป็นหมวด ๆ ตามเกณฑ์ที่หน่วยงานหรือต้นสังกัดกำหนด
10. การติดตามประเมินผล ควรระบุประเด็นที่สำคัญๆ เช่น ประเมินประเด็นสำคัญอะไรบ้าง ประเมินโดยใคร ใช้รูปแบบหรือแนวทางอย่างไร เครื่องมือเก็บข้อมูลเป็นแบบใด เป็นต้น
11. ผลที่คาดว่าจะได้รับ ต้องระบุให้ชัดว่าเมื่อถึงเวลาที่กำหนดจะเกิดประโยชน์อะไรบ้าง ทั้งประโยชน์หรือผลที่ได้โดยตรงและโดยอ้อม

12. ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ โครงการในปัจจุบันหน่วยงานหรือต้นสังกัดมักจะกำหนดให้ผู้รับผิดชอบโครงการระบุตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ โดยอาจระบุตัวชี้วัดในลักษณะ ผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบ หรือระบุในลักษณะงบประมาณ เวลาผลที่ได้ เป็นต้น

13. อื่นๆ นอกจากองค์ประกอบทั้ง 12 ข้อ ดังที่กล่าวแล้ว บางหน่วยงานอาจกำหนดให้มีองค์ประกอบอื่น ๆ ได้ด้วย เช่น โครงการอยู่ในแผนงานใด เป็นโครงการใหม่หรือต่อเนื่อง เป็นโครงการอิสระหรือต้องประสานกับโครงการใด หน่วยงานใดบ้าง เป็นต้น ซึ่งจะให้รายละเอียดแก่ผู้วิเคราะห์ได้มากขึ้น

สรุปได้ว่า โครงการที่ดีจะต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้ โดยจะต้องมีการระบุรายละเอียดต่าง ๆ ของกิจกรรมที่จะดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ ในการเขียนโครงการจึงจำเป็นต้องกำหนดองค์ประกอบหรือโครงสร้างของโครงการที่ครอบคลุมประเด็นที่สำคัญอย่างครบถ้วน

2.5 โครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนหลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

รายละเอียดโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน หลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ (ศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอต๋อยสะเก็ด, 2562 หน้า 112) สอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานของสำนักงาน กศน.ปีงบประมาณ 2562 ยุทธศาสตร์ ที่ 2 ด้านการส่งเสริมความสามารถในการแข่งขัน ข้อ 2.1 เร่งรัดดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อยกระดับทักษะอาชีพของประชาชนผู้มีมือแรงงาน ภารกิจต่อเนื่อง ข้อ 1.3 การศึกษาต่อเนื่อง 1) จัดการศึกษาอาชีพเพื่อการมีงานทำอย่างยั่งยืน

หลักการและเหตุผล

การนวดแผนไทยเป็นศาสตร์และศิลปะประจำชาติซึ่งมีบทบาท ในการแก้ไขปัญหาความเจ็บปวดต่างๆ ของคนไทย ตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน การดำเนินการฟื้นฟู การนวดแผนไทยที่ผ่านมา ในภาคประชาชนและภาครัฐ ทำให้การนวดไทย เป็นที่ยอมรับของสังคม การแพทย์แผนไทย ที่มีบทบาท ในการสร้างเสริมสุขภาพ และบำบัดรักษาอาการป่วยของประชาชนมากขึ้นในปัจจุบัน

ในปีงบประมาณ 2562 สำนักงาน กศน. ได้กำหนดนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานขึ้นตาม บทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อเป็น กรอบทิศทางและเครื่องมือในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ในการส่งเสริมสนับสนุน และประสานงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในอันที่จะเพิ่มและกระจายโอกาสทาง

การศึกษาให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพภายใต้กรอบทิศทางการพัฒนาตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 - 2580) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 นโยบายแนวทางหลักในการดำเนินงานและโครงการสำคัญของกระทรวงศึกษาธิการนโยบายและจุดเน้นนี้ได้กำหนดการดำเนินงานภายใต้วิสัยทัศน์ คือ “คนไทยได้รับโอกาสการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับช่วงวัย สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีทักษะที่จำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21” โดยนโยบายเร่งด่วนเพื่อร่วมขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศยุทธศาสตร์ที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน เร่งรัดดำเนินการจัดการศึกษาอาชีพเพื่อยกระดับทักษะอาชีพของประชาชนผู้ฝีมือแรงงาน จัดการศึกษาอาชีพเพื่อการมีงานทำที่สอดคล้องกับศักยภาพของชุมชนและความต้องการตลาดให้ประชาชนสามารถนำไปประกอบอาชีพได้จริง นั้น

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอต๋อยสะเท็ด จังหวัดเชียงใหม่ เห็นความสำคัญดำเนินการตามนโยบาย จึงได้จัดทำโครงการศูนย์ฝึกอาชีพ หลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมงขึ้น เพื่อสร้างรายได้สร้างอาชีพที่ยั่งยืน เนื่องด้วยอำเภอต๋อยสะเท็ด เป็นสถานที่ท่องเที่ยวมีแหล่งท่องเที่ยวหลายแห่ง สถานบริการต้องการผู้ให้บริการนวดไทยเป็นจำนวนมาก ไม่เพียงพอกับนักท่องเที่ยว ที่นิยมการนวดไทยและการนวดไทยกำลังก้าวเข้าสู่การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางภูมิปัญญา ยกระดับการนวดไทยเข้าสู่สากลไปทั่วโลก และประกอบจากผลการสำรวจความต้องการด้านการนวดไทยเพื่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่พบว่า ปัญหาในการจัดนวดไทยเพื่อสุขภาพที่ผ่านมาไม่ได้รับการรับรองหลักสูตรจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข จึงทำให้ผู้เรียนไม่มีความเชื่อมั่นในคุณภาพ ผู้จบหลักสูตรไม่สามารถนำไปประกอบอาชีพที่ถูกกฎหมายได้ ไม่สามารถนำไปประกาศไปใช้ในการประกอบอาชีพนวด และไม่สามารถขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการนวดไทยเพื่อสุขภาพในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพได้ เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอต๋อยสะเท็ด จึงได้ดำเนินการขออนุมัติรับรองหลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ตามเกณฑ์มาตรฐานและโครงสร้างหลักสูตรที่กำหนดของกระทรวงสาธารณสุข และได้รับการรับรองหลักสูตรจากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข โดยผู้เรียนที่ผ่านการอบรมและจบหลักสูตรตามโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน หลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอต๋อยสะเท็ด จังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำความรู้และทักษะไปสร้างรายได้และนำไปประกอบอาชีพเป็นผู้ให้บริการนวดไทยเพื่อสุขภาพในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อดำเนินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนหลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ศูนย์การศึกษาอนุระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจหลักการและทฤษฎีการนวดไทยเพื่อสุขภาพ และทักษะการฝึกปฏิบัติการนวดไทยเพื่อสุขภาพได้อย่างถูกต้อง
3. เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับและจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้อง สร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการนวดไทยเพื่อสุขภาพ มีคุณธรรมจริยธรรม มารยาทในการประกอบอาชีพการนวดไทยเพื่อสุขภาพ
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประกอบอาชีพเป็นผู้ให้บริการนวดไทยเพื่อสุขภาพในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพได้

เป้าหมาย

1. **เชิงปริมาณ** ผู้เรียนที่ไม่มีอาชีพ และ/หรือผู้ที่มีอาชีพต้องการพัฒนาอาชีพการนวดไทยเพื่อสุขภาพ ในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จำนวน 20 คน
2. **เชิงคุณภาพ** ผู้เรียนที่ไม่มีอาชีพ และ/หรือผู้ที่มีอาชีพต้องการพัฒนาอาชีพการนวดไทยเพื่อสุขภาพ ในพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด จำนวน 20 คน ได้เข้าร่วมโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนหลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ศูนย์การศึกษาอนุระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีความรู้ความเข้าใจ และมีทักษะการนวดไทยเพื่อสุขภาพได้ และสามารถนำไปประกอบอาชีพเป็นผู้ให้บริการนวดไทยเพื่อสุขภาพในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพได้

สถานที่ดำเนินโครงการ

วัดแม่ฮ้อยเงิน หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ฮ้อยเงิน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการ

กิจกรรมหลัก	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินการ	ระยะเวลา	งบประมาณ
1. สำรวจ วิเคราะห์ ข้อมูล ความต้องการ เรียนรู้ของประชาชน ในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่	1.เพื่อศึกษา ความต้องการ ของประชาชนที่ สนใจด้านอาชีพ 2.ค้นหา ศักยภาพของ กลุ่มเป้าหมาย	ประชาชนใน อำเภอ ดอยสะเก็ด	อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่	8 ม.ค. 2562 - 21 ม.ค. 2562	-

กิจกรรมหลัก	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินการ	ระยะเวลา	งบประมาณ
2. ประชุมวางแผน	1.เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการเรียนรู้ของประชาชน 2.เพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการดำเนินโครงการศูนย์ฝึกออาชีพชุมชน	- ครู และบุคลากร	กศน.อำเภอ ดอยสะเก็ด	7 ม.ค. 2562	-
3. ประชุมครูบุคลากร และวิทยากร	เพื่อวางแผนการจัดการเรียนรู้ จัดเตรียมหลักสูตร สื่อ อุปกรณ์ให้ เป็นไปตามมาตรฐานของหลักสูตร	- ครู และบุคลากร -วิทยากร	กศน.อำเภอ ดอยสะเก็ด	22 ม.ค.62	
4. ประชุมชี้แจงทำความเข้าใจกับกลุ่มเป้าหมาย ประชาชนในอำเภอ ดอยสะเก็ดที่เข้าร่วมโครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ หลักสูตรนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ศูนย์การศึกษาอิสระระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ดอยสะเก็ด จังหวัด เชียงใหม่	เพื่อทำความเข้าใจชี้แจงวัตถุประสงค์ ในการจัดอบรม ชั้นเรียนวิชาชีพ หลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง	ประชาชนในอำเภอ ดอยสะเก็ด	อำเภอ ดอยสะเก็ด จังหวัด เชียงใหม่	20 พ.ค.62	-
5. ดำเนินการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรการนวดไทย เพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง -สอนภาคทฤษฎี -สอนภาคปฏิบัติ	เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ	- ครู และบุคลากร - วิทยากร - ผู้เรียน	วัดแม่ฮ้อยเงิน	22 พ.ค. - 26 มิ.ย. 2562	35,000

กิจกรรมหลัก	วัตถุประสงค์	กลุ่มเป้าหมาย	พื้นที่ดำเนินการ	ระยะเวลา	งบประมาณ
6.นิเทศ กำกับติดตาม ผล การดำเนินงาน	กระบวนการ นิเทศติดตาม แบบกัลยาณมิตร เพื่อให้ข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุง พัฒนาให้ดีขึ้น	- ครู และ บุคลากร - วิทยากร - ผู้เรียน	วัดแม่ฮ้อยเงิน	30 พ.ค. 2562 ถึง 24 มิ.ย. 2562	-
7. รายงานรายชื่อ ผู้เรียนที่ผ่านการ อบรมและจบหลักสูตร ผ่านระบบออนไลน์ ของกรมสนับสนุน บริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข	เพื่อขึ้นทะเบียน เป็นผู้ให้บริการ ขนาดของกรม สนับสนุนบริการ สุขภาพ กระทรวง สาธารณสุข	- ผู้เรียน	กศน.อำเภอ ดอยสะเก็ด	1-5 ก.ค. 2562	
8.สรุปผล	เพื่อสรุปการ ดำเนินงาน โครงการ	- ครู และ บุคลากร	กศน.อำเภอ ดอยสะเก็ด	8-12 ก.ค. 2562	-
9.ติดตามผู้จบ หลักสูตรนวดไทยเพื่อ สุขภาพ 150 ชั่วโมง	เพื่อติดตามผล การนำความรู้ และทักษะไป ประกอบอาชีพ	- ครู และ บุคลากร	อำเภอดอยสะเก็ด	1 ส.ค. - 30 ก.ย. 2562	

วงเงินงบประมาณทั้งโครงการ

งบประมาณประจำปี พ.ศ. 2562 แผนงาน : ยุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาเพื่อความยั่งยืน
กิจกรรมส่งเสริมศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน งบรายจ่ายอื่น โครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ1 อำเภอ 1
อาชีพ รหัสงบประมาณ 2000233052700001 เป็นเงิน 35,000 บาท (สามหมื่นห้าพันบาทถ้วน) ดังนี้
- วันที่ 27-28 มิถุนายน 2562

- ค่าตอบแทนวิทยากร จำนวน 150 ชั่วโมงๆ ละ 200 บาท เป็นเงิน 30,000 บาท
- ค่าวัสดุในโครงการฯ (ตามรายละเอียด) เป็นเงิน 5,000 บาท
  - กระดาษจัดทำคู่มือประกอบการเรียน จำนวน 1 กล่อง เป็นเงิน 580 บาท
  - ยาหม่อง (สูตรร้อนไพล, ขมิ้น) จำนวน 10 ขวดๆ ละ 180 บาท เป็นเงิน 1,800 บาท
  - ผ้าขนหนู จำนวน 2 โหลๆละ 310 บาท เป็นเงิน 620 บาท
  - สมุนไพรแห้ง จำนวน 4 ถุงๆละ 100 บาท เป็นเงิน 400 บาท
  - สมุนไพรสด จำนวน 5 ถุงๆละ 80 บาท เป็นเงิน 400 บาท

น้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น 6 ขวดๆ ละ 200 บาท เป็นเงิน 1,200 บาท
รวมเป็นเงิน 35,000 บาท

แผนการใช้จ่ายงบประมาณ เป็นรายไตรมาส

กิจกรรมหลัก	ไตรมาสที่ 1 ต.ค - ธ.ค. 61	ไตรมาสที่ 2 ม.ค.- มี.ค. 62	ไตรมาสที่ 3 เม.ย.- มิ.ย. 62	ไตรมาสที่ 4 ก.ค.- ก.ย. 62
1. ประชุมวางแผนในการจัดกิจกรรม	-	-	-	-
2. จัดทำโครงการและหลักสูตร	-	-	-	-
3. ดำเนินการจัดกิจกรรม - นวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง	-	-	35,000	-
4. สรุปผล/รายงานผลการดำเนินงาน โครงการ	-	-	-	-
5. การนิเทศติดตามผล	-	-	-	-

ผู้รับผิดชอบโครงการ

งานการจัดการศึกษาศึกษาต่อเนื่อง ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ
ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

เครือข่าย

- วัดแม่ฮ้อยเงินตำบลแม่ฮ้อยเงิน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- โรงพยาบาลอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้านอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
- เทศบาลตำบลแม่ฮ้อยเงิน อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

โครงการที่เกี่ยวข้อง

- โครงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ

ผลลัพธ์ (Outcome)

เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ มีทักษะในการนวดไทยเพื่อ
สุขภาพ สามารถสร้างรายได้ และนำไปประกอบอาชีพเป็นผู้ให้บริการนวดไทยเพื่อสุขภาพในสถาน
ประกอบการเพื่อสุขภาพได้

ดัชนีชี้วัดผลสำเร็จของโครงการ

1. ตัวชี้วัดผลผลิต (Output)

- 1.1 มีผู้เข้าร่วมโครงการ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของกลุ่มเป้าหมาย
- 1.2 ผู้เข้าร่วมโครงการ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีความรู้ความเข้าใจทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มีทักษะในการนวดไทยเพื่อสุขภาพ
- 1.3 ผู้เข้าร่วมโครงการ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 มีความพึงพอใจในระดับดีขึ้นไปต่อการดำเนินโครงการ

2. ตัวชี้วัดผลลัพธ์ (Outcome)

- 2.1 ผู้เข้าร่วมโครงการ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 สามารถสร้างรายได้และนำไปประกอบอาชีพ เป็นผู้ให้บริการนวดไทยเพื่อสุขภาพในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพได้
- 2.2 ผู้เข้าร่วมโครงการ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ให้บริการนวด ตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ.2559 และประกาศคณะกรรมการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ จากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข ในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ

การติดตามและประเมินผลโครงการ

1. แบบประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ
2. บันทึกผลการนวดไทยเพื่อสุขภาพของผู้เรียนรายบุคคล
3. แบบประเมินความพึงพอใจ
4. แบบติดตามผู้จบหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง
5. การรายงานผลการจัดโครงการ

2.6 หลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ศูนย์การศึกษานอกกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

1) ชื่อหลักสูตร

(ภาษาไทย) การนวดไทยเพื่อสุขภาพ	150	ชั่วโมง
(ภาษาอังกฤษ) Thai massage for Health	150	hours

2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

- (1) มีความรู้ความเข้าใจหลักการและทฤษฎีการนวดไทยเพื่อสุขภาพ
- (2) มีความรู้และทักษะการฝึกปฏิบัติการนวดไทยเพื่อสุขภาพได้อย่างถูกวิธี
- (3) สร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการนวดไทยเพื่อสุขภาพ
- (4) ปฏิบัติคุณธรรมจริยธรรมมารยาทในการประกอบอาชีพนวดไทยเพื่อสุขภาพ
- (5) มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายระเบียบข้อบังคับและจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้องกับการนวดไทยเพื่อสุขภาพ
- (6) เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพเป็นผู้ให้บริการนวดไทยเพื่อสุขภาพในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพตามพระราชบัญญัติสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ พ.ศ.2559 และประกาศคณะกรรมการสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ จากกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข

3) โครงสร้างหลักสูตร

โครงสร้างหลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ศูนย์การศึกษานอกกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่

รายวิชา	จำนวนชั่วโมง		
	ทฤษฎี	ปฏิบัติ	รวม
1. หมวดวิชาความรู้พื้นฐาน	11	9	20
1.1 กายวิภาคศาสตร์ทั่วไป	3	-	-
1.2 กฎหมายและจรรยาบรรณวิชาชีพ	3	-	-
1.3 ธรรมะกับสมาธิเพื่อสุขภาพ	-	9	-
1.4 ทฤษฎีการแพทย์แผนไทย	3	-	-
1.5 เกษีขกรรมไทยเบื้องต้น	2	-	-
2. หมวดวิชาความรู้เฉพาะสาขา	16	64	80
2.1 ประวัติ องค์ความรู้และการประยุกต์ใช้ในการนวดไทย	1	-	-

รายวิชา	จำนวนชั่วโมง		
	ทฤษฎี	ปฏิบัติ	รวม
2.2 เส้นประธานสิบ	3	-	-
2.3 การตรวจร่างกายเบื้องต้น	-	12	-
2.4 การนวดไทยเพื่อสุขภาพ	3	30	-
2.5 การตัดตน	2	7	-
2.6 การบันทึกผลการนวด	5	-	-
2.7 การนวดผ่อนคลาย	2	10	-
2.8 การทบทวนการนวดไทยเพื่อสุขภาพ	-	5	-
3. หมวดการฝึกปฏิบัติ	-	50	50
รวมทั้งสิ้น	27	123	150

หมายเหตุ เพิ่มวิชาการให้คำปรึกษาสำหรับประชาชน 2 ชั่วโมง

ความสำคัญ และประโยชน์การให้ปรึกษา กระบวนการ การสำรวจ การทำความเข้าใจ สาเหตุและความต้องการ การวางแผน แก้ปัญหาต่างๆและการให้คำแนะนำ

4) คำอธิบายหลักสูตร

ศึกษากายวิภาคศาสตร์ทั่วไปไปกฎหมาย และจรรยาบรรณวิชาชีพ ธรรมะกับสมาธิเพื่อสุขภาพ ทฤษฎีการแพทย์แผนไทยเภสัชกรรมไทยเบื้องต้น ประวัติองค์ความรู้และการประยุกต์ใช้ การนวดไทย เส้นประธานสิบ การตรวจร่างกายเบื้องต้น การนวดไทยเพื่อสุขภาพ การตัดตน การบันทึกผลการนวด การนวดไทยผ่อนคลาย การทบทวนการนวดไทยเพื่อสุขภาพ และการฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพ หรือหน่วยงานที่กรมสนับสนุนบริการสุขภาพเห็นชอบ

5) เนื้อหาของหลักสูตร

ชื่อวิชา	คำอธิบายรายวิชา	จำนวนชั่วโมง		
		ทฤษฎี	ปฏิบัติ	รวม
1.หมวดวิชาความรู้พื้นฐาน				
1.1 กายวิภาคศาสตร์ทั่วไป	รูปร่าง ลักษณะ ที่ตั้ง หน้าที่ วิธีการทำงานของอวัยวะต่างๆโครงสร้างของระบบโครงกระดูก และระบบกล้ามเนื้อ ความสัมพันธ์ ในแต่ละส่วน โครงสร้างของระบบทั้งหมดของร่างกาย และข้อระวังในการนวด	3		

ชื่อวิชา	คำอธิบายรายวิชา	จำนวนชั่วโมง		
		ทฤษฎี	ปฏิบัติ	รวม
1.2 กฎหมายและ จรรยาบรรณวิชาชีพ	หลักทั่วไปของกฎหมายวิชาชีพ จรรยาบรรณ และบทกำหนด โทษ ของกฎหมาย หลักจริยธรรม ศีลธรรมและกิริยามารยาท	3		
1.3 ธรรมะกับสมาธิ เพื่อสุขภาพ	การฝึกปฏิบัติธรรมเพื่อการเรียนรู้ถึง วิธีการนำเข้าสู่สมาธิด้วยการ สวดมนต์และนั่งสมาธิ		9	
1.4 ทฤษฎีการแพทย์ แผนไทย	ประวัติการแพทย์แผนไทย ประวัติ อาจารย์ ชิวโกมารภักดิ์ การกำเนิด มนุษย์ เบนจันต์ มหาภูตรูป 4 ตรีโทษ การวิเคราะห์ธาตุเจ้าเรือน สมุฏฐานการเกิดโรค ความสัมพันธ์ ระหว่างสมุฏฐานฤดูกาล อายุ เวลา สถานที่ อาหารและพฤติกรรม การ ปรับสมดุลตรีโทษ อิทธิพลของ ดวงดาวที่มีผลต่อสุขภาพ การนำ ทฤษฎีการแพทย์แผนไทยไป ประยุกต์ใช้ ตลอดจนหลักวิธีการ ขั้นตอน ประโยชน์ ข้อห้ามใน การนวด	3		
1.5 เกษีกรรมไทยเบื้องต้น	การใช้ยาไทยประกอบการนวด ข้อห้ามและประโยชน์วิธีการใช้ การบรรเทาอาการเกี่ยวกับกระดูก เส้นเอ็นและกล้ามเนื้อ ศึกษาหลัก วิธีการ ขั้นตอน ประโยชน์ ข้อห้าม ของการอบสมุนไพรประคบสมุนไพร	2		
2.2 หมวดวิชาความรู้เฉพาะสาขา				
2.1 ประวัติ องค์ความรู้ และการประยุกต์ใช้ การนวดไทย	ศึกษาประวัติความเป็นมา คุณค่า ของการนวดไทยต่อสุขภาพ การนำ ไปใช้ในระดับสถานบริการ สาธารณสุข	1		
2.2 เส้นประธานสิบ	ลักษณะโครงสร้างของเส้นประธาน ลักษณะการเดินของแนวเส้นสิบและ การประยุกต์ใช้ทางการนวด	3		

ชื่อวิชา	คำอธิบายรายวิชา	จำนวนชั่วโมง		
		ทฤษฎี	ปฏิบัติ	รวม
2.3 การตรวจร่างกายเบื้องต้น	หลักการทํางานและหน้าที่ของระบบข้อต่อและกล้ามเนื้อต่างๆ ของร่างกายในภาวะปกติศึกษาความผิดปกติของระบบกล้ามเนื้อและข้อต่อและสามารถประเมินเพื่อแยกอาการที่สามารถวัดได้และไม่ได้ได้ถูกต้อง		12	
2.4 การนวดไทยเพื่อสุขภาพ	วิธีการ ขั้นตอนการนวดไทยแบบทั่วไปในท่านอนหงาย นอนตะแคง นอนคว่ำ ท่านั่ง นวดหน้า นวดศีรษะ การยืดเส้นเพื่อส่งเสริมสุขภาพ ผ่อนคลายกล้ามเนื้อและบรรเทาอาการปวดเมื่อย	3	30	
2.5 การตัดตน	การฝึกปฏิบัติและการเรียนรู้วิธีการ ขั้นตอน ประโยชน์ ข้อควรระวังต่างๆ ในการปรับโครงสร้างร่างกายด้วยการใช้ท่าฤๅษีตัดตนพื้นฐาน 15 ท่า	2	7	
2.6 การบันทึกผลการนวด	การบันทึกก่อนและหลังการนวด การวิเคราะห์และการติดตามผลการนวด จากการฝึกปฏิบัติ	5		
2.7 การนวดไทย ผ่อนคลาย	การประยุกต์ใช้การนวดไทยเพื่อผ่อนคลาย อาการที่พบบ่อยเกี่ยวกับการปวดศีรษะ ปวดหลัง ปวดไหล่ ปวดเมื่อยแขน - ขา ปวดสะโพก ปวดเข่า ปวดข้อเท้าที่ไม่ได้เกิดจากการอักเสบ	2	10	
2.8 การทบทวนการนวดไทยเพื่อสุขภาพ	การฝึกปฏิบัติเพื่อให้รู้ขั้นตอน และวิธีการนวดไทยอย่างต่อเนื่อง ในท่านอนหงาย (พื้นฐานขา-แขน) ท่านอนตะแคง ท่านอนคว่ำ ท่านั่ง (นวดโค้งคอและสะบัก) และการนวดเท้า การทดสอบปฏิบัติเพื่อความถูกต้องในตำแหน่งและ		5	

ชื่อวิชา	คำอธิบายรายวิชา	จำนวนชั่วโมง		
		ทฤษฎี	ปฏิบัติ	รวม
	แนวเส้น น้ำหนักในการนวด และการลำดับขั้นตอนที่ถูกต้อง			
3 . หมวดการฝึกปฏิบัติ				
	ฝึกปฏิบัติในสถานประกอบการเพื่อสุขภาพหรือหน่วยงานที่กรมสนับสนุนบริการสุขภาพเห็นชอบ จำนวน 30 ราย การทำรายงานหลังการฝึกปฏิบัติ		50	
	รวมทั้งสิ้นจำนวน (ชั่วโมง)	27	123	150

หมายเหตุ เพิ่มวิชาการให้คำปรึกษาสำหรับประชาชน 2 ชั่วโมง

เนื้อหาวิชาประกอบด้วย ความสำคัญ และประโยชน์การให้คำปรึกษา กระบวนการ การสำรวจ การทำความเข้าใจ สาเหตุและความต้องการการวางแผน แก้ไขปัญหาต่างๆ และการให้คำแนะนำ

6) การจัดเวลาและตารางสอน

ให้เป็นไปตามหลักสูตรที่กำหนดและเป็นการจัดการเรียนการสอนต่อเนื่อง

7) จำนวนชั่วโมงที่เรียนตลอดหลักสูตร

150 ชั่วโมง

8) คุณสมบัติผู้เรียน

ต้องมีคุณสมบัติครบถ้วนดังนี้

- (1) เป็นผู้มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปี
- (2) สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าการศึกษาภาคบังคับ
- (3) เป็นผู้มีสุขภาพร่างกายและจิตใจไม่เป็นอุปสรรคต่อการอบรมและการปฏิบัติงาน

9) คุณสมบัติของวิทยากรผู้สอน

- (1) ปริญญาพยาบาลศาสตร์ หรือเทียบเท่า
- (2) ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (กายภาพบำบัด)
- (3) ปริญญาการแพทย์แผนไทยบัณฑิต
- (4) อนุปริญญาการแพทย์แผนไทย

- (5) ประกาศนียบัตรพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้นต้น
- (6) ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านการนวดไทย
- (7) ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านเวชกรรมไทย
- (8) ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านเภสัชกรรมไทย
- (9) บุคลากรสาธารณสุขที่มีความรู้ความสามารถ
- (10) ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับธรรมะและสมาธิ

10) เกณฑ์การประเมินผล

- (1) จะต้องใช้เวลาเรียนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของเวลาเรียน
- (2) เกณฑ์การตัดสินต้องผ่านการทดสอบภาคทฤษฎีด้วยคะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 และภาคปฏิบัติด้วยคะแนนไม่น้อยกว่าร้อยละ 80
- (3) ฝึกปฏิบัติภาคสนามไม่น้อยกว่า 30 ราย

11) วิธีการประเมินผล

- (1) การทดสอบภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ
- (2) ทดสอบการปฏิบัติงานภาคสนาม

3. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผลโครงการแบบชิปปี้โมเดล (CIPP Model)

ผู้ประเมินได้ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินโครงการ โดยพบว่า การประเมินโครงการมีความเกี่ยวข้องและมีความสำคัญต่อบุคคลและองค์กร ตลอดจนผู้รับบริการเป็นอย่างมาก จึงได้รับความสนใจ เพราะทำให้ทราบความก้าวหน้าของการดำเนินงานและผลผลิตของโครงการ ตลอดจนผลการประเมินจะเป็นข้อมูลและเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจของผู้บริหารในระดับสูง ในการดำเนินการต่อไป หรือยกเลิกโครงการ

3.1 ความหมายของการประเมินและการประเมินโครงการ

ความหมายของการประเมินได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

ศิริชัย กาญจนวาสี (2552, หน้า 11) กล่าวว่า การประเมินเป็นกระบวนการสร้างสรรค์สังคมที่สอดคล้องกับแนวทางประชาธิปไตย โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาและสร้างประโยชน์สุขแก่สังคม การประเมินเกี่ยวกับการกำหนดคุณค่าของสิ่งที่สนใจภายใต้บริบทนั้นๆ ขึ้นอยู่กับระบบความเชื่อและประสบการณ์ของนักประเมินว่าต้องการใช้มาตรการลักษณะใดทำการตัดสินคุณค่า

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2553, หน้า 20-21) กล่าวว่า การประเมินเป็นกระบวนการใช้ดุลยพินิจหรือค่านิยมและข้อจำกัดต่างๆ ในการพิจารณาตัดสินคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยการเปรียบผลที่ได้กับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

พศิน แดงจวง (2554, หน้า 26) กล่าวว่า การประเมินเป็นการสร้างสารสนเทศที่ถูกต้องชัดเจนและเพียงพอแก่ผู้ใช้ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ เป็นการดำเนินงานที่ต้องทำควบคู่ไปกับการดำเนินแผนงาน หรือโครงการ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่ทันเวลาต่อการแก้ไขปรับปรุงโครงการ อีกทั้งเป็นการกำกับให้มีการดำเนินโครงการตามแผนหรือโครงการที่วางไว้

พิสนุ พงศ์ศรี (2554, หน้า 4) ให้ความหมายของการประเมิน (Evaluation) ไว้ว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใด โดยนำสารสนเทศหรือผลจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้

สัมมนาการณ์ บุญเรือง (2560, หน้า 48) ให้ความหมายของการประเมิน หมายถึง กระบวนการได้มาซึ่งข้อมูลที่มีการจัดเก็บอย่างเป็นระบบ นำเสนอเป็นสารสนเทศที่นำมาใช้ในการปรับปรุง พัฒนาและวิเคราะห์ ตัดสินใจ เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้เหมาะสม โดยเปรียบเทียบผลที่ได้กับเกณฑ์ที่กำหนด

สรุปได้ว่า การประเมิน หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของสิ่งหนึ่งสิ่งใด จากการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่สามารถใช้ในการพิจารณาดำเนินงานต่อไปหรือยุติการดำเนินงาน

ความหมายของการประเมินโครงการ ได้มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่าน ดังนี้

พิสนุ พงศ์ศรี (2549, หน้า 68) กล่าวถึง ความหมายของการประเมินโครงการตามช่วงเวลาของการดำเนินการไว้ ดังนี้

การประเมินก่อนดำเนินโครงการ หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของโครงการโดยนำสารสนเทศ หรือผลของการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อตัดสินใจจัดทำโครงการทดลอง หรือนำร่อง ปรับเปลี่ยน หรือระงับโครงการ

การประเมินระหว่างดำเนินการดำเนินโครงการ หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของโครงการ โดยนำสารสนเทศหรือผลของการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อปรับปรุงโครงการให้ประสบความสำเร็จ

การประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของโครงการโดยนำสารสนเทศ หรือผลของการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อขยายผลปรับเปลี่ยนก่อนจะดำเนินการต่อไป หรือยกเลิกโครงการ

สุวิมล ติรภานนท์ (2551, หน้า 2) กล่าวว่า การประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน เพื่อให้ได้สารสนเทศที่สามารถใช้ในการพิจารณาการดำเนินงาน ซึ่งจะทำ

ให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างทันท่วงที ในทางตรงกันข้าม ผลการประเมินจะไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร หากผลนั้นไม่สามารถใช้ในเวลาที่เหมาะสม

เชาว์ อินใย (2553, หน้า 4) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการพิจารณา ตัดสินคุณค่าโดยการค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากชุดของกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างมีระบบมา ประกอบการตัดสินใจ ตีค่าผลการดำเนินการนั้นว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ใช้เป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการจัดการ

ธีระศักดิ์ อุณาอมณต์เลิศ (2556, หน้า 6) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการ ตัดสินคุณค่าของกิจกรรม หรือผลที่เกิดขึ้นจากโครงการในด้านความสำเร็จ ความล้มเหลว จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา อุปสรรค โดยมีกระบวนการรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ การประเมินโครงการยังมีประโยชน์ในแง่การนำสารสนเทศไปสู่การปรับปรุงการดำเนิน กิจกรรมโครงการให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

สัมมนาการณ์ บุญเรือง (2560, หน้า 49) กล่าวว่า การประเมินโครงการ คือ การเก็บรวบรวม ข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้สารสนเทศด้านต่างๆ แล้วนำมาพิจารณาตัดสินโครงการในแต่ละระยะ โดยนำสารสนเทศที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อประกอบการพิจารณาว่าโครงการบรรลุ ตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มากน้อยเพียงใด และตัดสินใจว่าควรดำเนินการต่อหรือปรับเปลี่ยน ปรับปรุง ขยายผลระงับ หรือยกเลิกโครงการ

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1971 p. 3) กล่าวถึง การประเมินโครงการ ว่าเป็นกระบวนการ บรรยาย เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเป้าหมายการวางแผนการดำเนินการ และผลกระทบ เพื่อนำไปเป็น แนวทางในการตัดสินใจ เพื่อสร้างความเชื่อถือ และเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในสถานการณ์ของ โครงการ

แอลคิน (Alkin, 1987 p. 2) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการกำหนด ขอบเขตการตัดสินใจ การเลือกข้อมูลที่เหมาะสม การเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนการเขียนรายงาน สรุป เพื่อให้ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจใช้เป็นแนวทางในการเลือกวิธีการปฏิบัติ

รอสซี และ ฟรีแมน (Rossi Lipsey and Freeman, 2004 p. 16-23) กล่าวว่า การประเมิน โครงการ หมายถึง การประยุกต์ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์มาใช้ในการสำรวจประสิทธิผลของ โครงการอย่างเป็นระบบ ซึ่งการประเมินโครงการจะประกอบด้วย 1) การประยุกต์ใช้วิธีการวิจัยทาง สังคมศาสตร์ 2) การประเมินประสิทธิผลของโครงการ 3) สารสนเทศเพื่อการปรับปรุงกิจกรรมทางสังคม และปรับปรุงสภาพสังคมแก่ผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ

สรุปได้ว่า การประเมินโครงการ หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล อย่างเป็นระบบเกี่ยวกับเป้าหมายการวางแผนการดำเนินการและผลกระทบ นำมาพิจารณาตัดสิน โครงการในแต่ละระยะโดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อประกอบการพิจารณาว่าโครงการ

บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มากน้อยเพียงใด และตัดสินใจว่าควรจะทำเนิการต่อหรือปรับเปลี่ยนปรับปรุง ขยายผล ระวัง หรือยกเลิกโครงการ

3.2 รูปแบบการประเมินโครงการ

พิสนุ พงศ์รี (2549, หน้า 70-89) สรุปไว้ว่า รูปแบบการประเมินมีอย่างหลากหลายตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน รูปแบบเกือบทั้งหมดพัฒนามาโดยชาวต่างประเทศ คนไทยได้พยายามนำรูปแบบเหล่านั้นมาประยุกต์ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น มีนักการประเมินผู้รวบรวมและจำแนกประเภทการประเมินโครงการได้ 28 ประเภท

รูปแบบการประเมินที่มีอิทธิพลและได้รับความนิยมนำมาใช้กันมากที่สุด 4 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมายของไทเลอร์ (Tyler) 2) รูปแบบสนองความต้องการของสเตก (Stake) 3) รูปแบบที่ช่วยในการตัดสินใจแบบชิปป์ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) และ 4) รูปแบบการประเมินประสิทธิภาพการอบรมของเคิร์กแพททริค (Kirkpatrick) ส่วนรูปแบบอื่นๆ ที่เน้นกระบวนการและเริ่มมีใช้กันบ้าง แต่ยังไม่มากนัก ได้แก่ รูปแบบเสริมพลังอำนาจหรือเน้นการมีส่วนร่วม

นอกจากรูปแบบทั้ง 4 รูปแบบ ดังกล่าว ผู้ประเมินอาจนำรูปแบบการประเมินมาปรับหรือเน้นการประเมินโดยไม่ยึดรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งตายตัวก็มีมากเช่นกัน สำหรับรูปแบบการประเมินที่ได้รับความนิยมทั้ง 4 รูปแบบ มีรายละเอียดดังนี้

1. รูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมาย

ไทเลอร์ (Tyler) ได้พัฒนารูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมาย (Goal-Based Model) จากแนวคิดว่าการกระทำโดย้อมมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนหรือถ้ายังไม่ชัดเจน ผู้เกี่ยวข้องก็ต้องอภิปรายหาข้อสรุปจนชัดเจนก่อน รูปแบบที่คิดขึ้นจึงใช้เพื่อศึกษาความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนหรือวิชาหลักสูตรระดับต่างๆ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญ 5 ขั้นตอน คือ

1.1 เขียนวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมให้ชัดเจนสามารถวัดได้ จากวัตถุประสงค์ที่อยู่ในระดับกว้างหรือเป็นนามธรรมมากกว่า

1.2 กำหนดจุดประสงค์เฉพาะหรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมอย่างชัดเจน ซึ่งจะเป็นพฤติกรรมที่ต้องการวัด

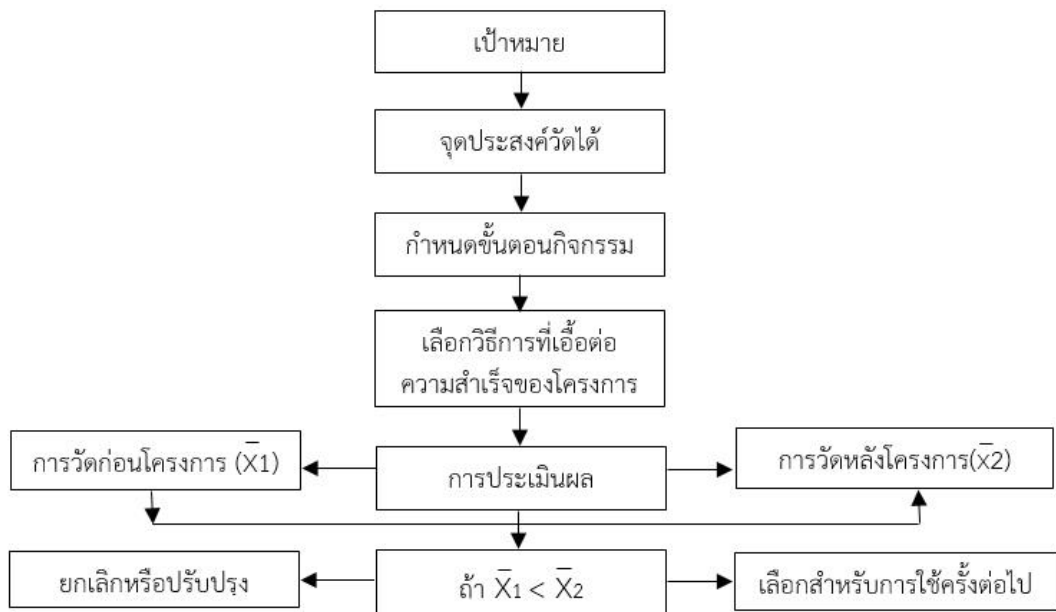
1.3 กำหนดเนื้อหา สถานการณ์ที่แสดงถึงการบรรลุวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน

1.4 ใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

1.5 ประเมินผลโดยการเปรียบเทียบข้อมูลกับวัตถุประสงค์

จากแนวคิดและขั้นตอนรูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler) จะเน้นความชัดเจนของวัตถุประสงค์ ซึ่งมีจุดเด่น คือ มีความสะดวกและชัดเจนในการประเมิน แนวคิดนี้ยังมีอิทธิพลมาจนถึง

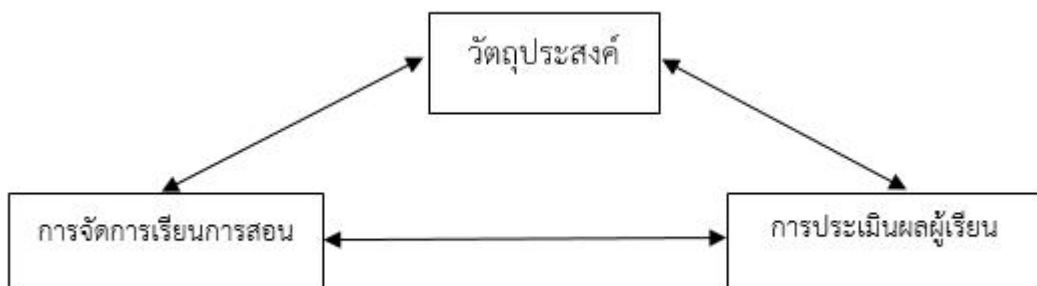
ปัจจุบัน เพราะประเมินเปรียบเทียบกันได้ง่ายต่อการนำไปใช้ ถ้าได้กำหนดวัตถุประสงค์ไว้ชัดเจน อย่างไรก็ตาม ถ้าวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจนก็จะมีปัญหาในการประเมิน หรือถ้าวัตถุประสงค์ชัดเจนแล้วก็ยัง ประสบปัญหาเรื่องการกำหนดเกณฑ์ที่ใช้เปรียบเทียบว่าเป็นเกณฑ์มาตรฐานได้รับการยอมรับหรือไม่ เนื่องจากยังมีความเป็นอัตนัยหรืออัตวิสัย (Subjective) สูง รวมทั้งการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมายหรือ วัตถุประสงค์เป็นหลักจะทำให้ละเลยสิ่งอื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ทำให้สารสนเทศที่ได้จากการประเมิน มีจำกัด รูปแบบการประเมินแบบนี้ แสดงดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 รูปแบบการประเมินที่ยึดจุดมุ่งหมายของไทเลอร์ (Tyler)

ที่มา : พิสนุ พองศรี (2549, หน้า 82)

ไทเลอร์ (Tyler) ได้สร้างวงจรของวัตถุประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล ขึ้น ซึ่งเขียนเป็นรูปแบบพื้นฐานได้ดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 วงจรของไทเลอร์ (Tyler)

ที่มา : Tyler (1996, p. 85)

จากแผนภาพที่ 2 ดังกล่าว จะเห็นว่าหัวลูกศรจะชี้ไปยังทั้งสองทิศของทุกองค์ประกอบ มีความหมายว่า ในการจัดการเรียนการสอนนั้นตามทัศนะของไทเลอร์ (Tyler) แล้ว องค์ประกอบทั้ง 3 คือ วัตถุประสงค์การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลผู้เรียน จะต้องดำเนินการให้ประสานสัมพันธ์กันไปเสมอ การประเมินในความเห็นของไทเลอร์ (Tyler) จึงหมายถึง การเปรียบเทียบสิ่งที่ผู้เรียนสามารถกระทำได้จริง หลังจากที่ได้จัดการเรียนการสอนแล้วกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งได้กำหนดขึ้นไว้ก่อนที่จะจัดการเรียนการสอนนั้น ๆ

2. รูปแบบการประเมินสนองความต้องการ

สเตก (Stake) ได้พัฒนารูปแบบการประเมินสนองความต้องการ (Responsive Model) จากแนวคิดว่ามีผู้ต้องการใช้ผลการประเมินหลายฝ่ายเข้ามาเกี่ยวข้อง จึงควรมีสารสนเทศจากการประเมินที่หลากหลาย เพื่อสนองความต้องการของแต่ละฝ่ายดังกล่าว ดังนั้นการประเมินจะต้องบรรยายโครงการประเมินอย่างละเอียดครอบคลุมเพียงพอที่จะสนองตอบความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง ได้การตัดสินใจอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ องค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการประเมินแบบนี้มี 2 ประการ คือการบรรยายและการตัดสินใจคุณค่า ซึ่งมีสาระโดยสรุป ดังนี้

2.1 การบรรยาย ในส่วนการบรรยาย แบ่งย่อยเป็น 2 ส่วน คือ

ความคาดหวัง ในส่วนนี้ผู้ประเมินหรือผู้บรรยายจะต้องหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงการที่จะประเมินให้มากที่สุด ประกอบด้วยส่วนย่อยที่สำคัญ 3 ส่วน คือ

สิ่งนำ (Antecedents) ซึ่งเป็นสภาพของสิ่งที่มีอยู่เป็นพื้นฐานก่อนจะดำเนินการในเรื่องใด ๆ โดยสิ่งที่มีอยู่ก่อนกับสิ่งที่จะดำเนินการมีความเกี่ยวข้องหรือสัมพันธ์กัน เช่น คุณสมบัติด้านต่างๆ ของผู้เข้าร่วมโครงการกับกิจกรรมหรือวิธีการฝึกอบรม เป็นต้น

การปฏิบัติ (Transactions) เป็นกระบวนการดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ เช่น กระบวนการหรือการดำเนินโครงการ เป็นต้น

ผลลัพธ์ (Outcome) เป็นผลที่ได้จากการดำเนินโครงการ เช่น ผลของกิจกรรมในโครงการทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นต้น

2.2 การตัดสินใจ ในส่วนของการตัดสินใจประกอบด้วย 2 ส่วนย่อย คือ

มาตรฐานหรือเกณฑ์ซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดขึ้นเพื่อเตรียมไว้เปรียบเทียบกับผลที่เกิดขึ้นจริงว่าจะมีคุณภาพอยู่ในระดับใด การตัดสินใจเป็นการนำสารสนเทศจากการเปรียบเทียบมาตัดสินใจเกี่ยวกับสิ่งที่ประเมิน

การประเมินตามรูปแบบของสเตก (Stake) จะได้สารสนเทศครอบคลุมกว่ารูปแบบของไทเลอร์ (Tyler) แต่การประเมินก็ยุ่งยากกว่าเพราะต้องพิจารณาสาระต่างๆ ของสิ่งที่จะประเมินมากกว่า

3. รูปแบบการประเมินที่ช่วยในการตัดสินใจ

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ได้พัฒนารูปแบบการประเมินที่ช่วยในการตัดสินใจ (CIPP Model) โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์สิ่งที่จะประเมินอย่างครอบคลุม เพื่อให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจทางเลือกต่างๆ ของผู้บริหารที่เรียกว่า รูปแบบการประเมิน CIPP (Context Input Process Product Evaluation Model) ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1965 และมีการปรับปรุงมาเรื่อยๆ จนกระทั่งล่าสุดในปี ค.ศ. 2003 ซึ่งสามารถใช้กับการประเมินโครงการ แผนบุคลากร ผลิตภัณฑ์องค์การ และระบบต่างๆ ได้ (Stufflebeam. 2004, p. 259) โดยใช้วิธีการเชิงระบบ การใช้รูปแบบการประเมิน CIPP อย่างถูกต้องและก่อประโยชน์สูงสุด ต้องลงมือประเมินตั้งแต่ก่อนเริ่มงาน ขณะดำเนินงาน และการประเมินหลังจากสิ้นสุดการดำเนินงานแล้ว

รูปแบบการประเมิน CIPP แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ส่วน ตามลำดับพัฒนาการของการดำเนินโครงการ 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

3.1 การประเมินก่อนเริ่มดำเนินโครงการ การประเมินในช่วงนี้ จะเป็นเพื่อวางแผนอันเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ และวิธีการดำเนินงานจัดทำสิ่งต่าง ๆ อาจเป็นโครงการกิจกรรมหลักสูตร ซึ่งจะทำการประเมินใน 2 ส่วน คือ

3.1.1 การประเมินบริบท (Context Evaluation) การประเมินบริบทเป็นการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อกำหนดการดำเนินงานโดยประเมินสภาพเศรษฐกิจ สังคมการเมือง ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น วิธีการประเมินจะใช้การบรรยายและเปรียบเทียบปัจจัยนำเข้าที่ได้รับจริงกับสิ่งที่คาดหวัง บริบทของสังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่คาดหวังกับที่เป็นจริง รวมทั้งวิเคราะห์สาเหตุของความไม่สอดคล้องระหว่างความเป็นจริงและสิ่งที่คาดหวังกับที่เป็นจริง

3.1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการตรวจสอบความพร้อมด้านทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการทั้งปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนระบบบริหารจัดการที่วางแผนไว้เพื่อวิเคราะห์และกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดที่จะทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่ วิธีการประเมินใช้การบรรยายและวิเคราะห์ทรัพยากรที่มีอยู่ รวมถึงกลยุทธ์ และกระบวนการดำเนินงานที่เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด การประเมินในขั้นนี้ นำไปสู่การวางแผน ซึ่งควรมีการวิเคราะห์ความเหมาะสมของสิ่งที่จะดำเนินการโดยพิจารณาความสอดคล้อง ความสมบูรณ์ ประสิทธิภาพ ความเหมาะสมของการบริหารผลกระทบและความเป็นธรรมาความเป็นไปได้ทั้งด้านแผนงาน แผนเงิน และแผนกำลังคน

3.2 การประเมินระหว่างดำเนินงานโครงการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการ ซึ่งเป็นการศึกษาจุดอ่อนจุดแข็ง ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินโครงการ สาเหตุที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการตามแผนได้ เพื่อจัดหาสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงการดำเนินโครงการได้อย่างทันที่ การประเมินขั้นตอนนี้จึงมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของโครงการ

3.3 การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตของโครงการ เพื่อจะตอบคำถามให้ได้ว่าการดำเนินโครงการประสบความสำเร็จ ตามแผนที่วางไว้หรือไม่ ผลผลิตเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือไม่ คุ่มค่าหรือไม่ การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการจะพิจารณาผลลัพธ์ผลกระทบของโครงการทุกๆ ด้าน ซึ่งมักใช้เทคนิคการติดตามผลหรือประเมินผลด้วยการติดตามหลังโครงการเสร็จ หรือศึกษาย้อนรอย (Follow up Study หรือ Tracer Study) ผลการประเมินจะให้สารสนเทศ เพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคตของโครงการว่าควรจะคงปรับขยายโครงการหรือควรถูกยุติโครงการตามเวลาที่กำหนดไว้ หรือควรรักษฐานะเป็นโครงการประจำ เป็นต้น

การประเมินโดยใช้รูปแบบ CIPP เป็นที่นิยมใช้กันแพร่หลายมากที่สุด โดยเฉพาะการประเมินโครงการต่าง ๆ เพราะว่าเป็นการประเมินให้สารสนเทศที่ครอบคลุม มีการพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมต่างๆ อย่างไรก็ตามบางครั้งมีการนำรูปแบบการประเมินแบบนี้ไปใช้โดยไม่ครบตามขั้นตอนด้วยการตัดการประเมินบริบท (Context) ออก ทำให้สารสนเทศที่ได้ลดคุณค่าลง และมีผลต่อการตัดสินใจได้

รัตนะ บัวสนธิ์ (2540, หน้า 110-113) ได้กล่าวถึงรูปแบบการประเมินแบบชิปส์ เป็นการนำเสนอโดยสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, D.L.) และคณะซึ่งเป็นสมาชิกในสมาคม Phi Delta Kappa ทั้งนี้สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ให้ความหมายของการประเมินว่า หมายถึง "กระบวนการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจต่อทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่"

คำว่า CIPP มาจากคำย่อของส่วนประกอบต่างๆ ของโครงการที่ทำการประเมิน ได้แก่

Context Evaluation : การประเมินสถานะแวดล้อมของโครงการ หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับสิ่งที่จะเป็นส่วนสำคัญในการช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกโครงการแต่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ ได้แก่ ความต้องการของชุมชนและกลุ่มเป้าหมายที่จะรับบริการจากโครงการ จำนวนประชากร ทัศนคติทางของสังคมและการเมือง สภาพเศรษฐกิจและปัญหาของชุมชน ตลอดจนนโยบายของหน่วยงานระดับบนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

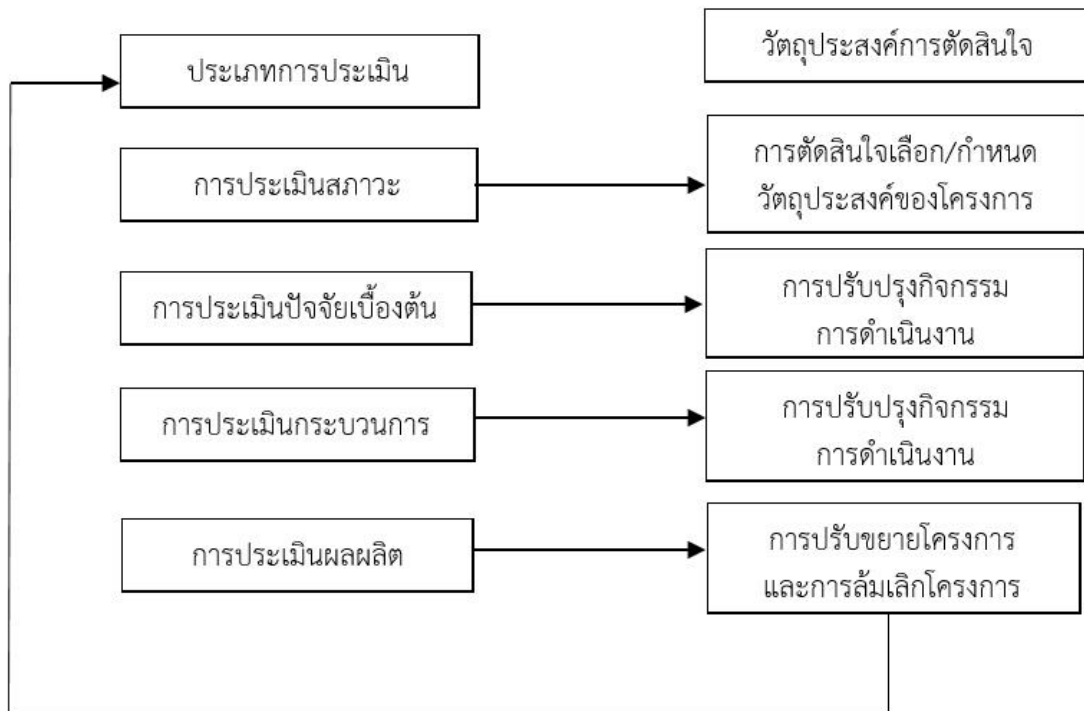
Input Evaluation : การประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ หมายถึง การประเมินทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการมาใช้ในการดำเนินโครงการ กำลังคนหรือจำนวนบุคคลที่ต้องใช้งบประมาณและแหล่งเงินทุนสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ อาคารสถานที่ เครื่องมือและครุภัณฑ์ การประเมินปัจจัยนำเข้าจะช่วยในการพิจารณาตัดสินใจว่าโครงการนั้นๆ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่จะทำให้วัตถุประสงค์ของโครงการบรรลุหรือไม่และช่วยให้เกิดการวางแผนการจัดกิจกรรมของโครงการได้อย่างเหมาะสม

Process Evaluation : การประเมินกระบวนการดำเนินงานของโครงการ หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมของโครงการ การนำปัจจัยเข้ามามีเหมาะสมมากน้อยเพียงใด

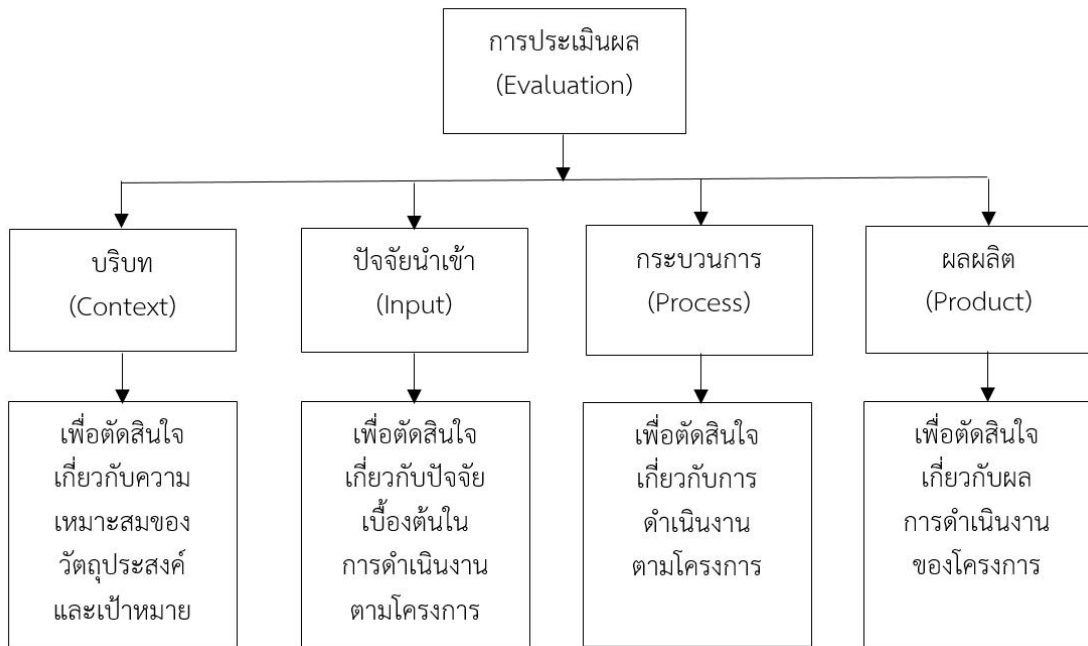
เป็นไปตามลำดับขั้นตอนหรือไม่ กิจกรรมที่จัดขึ้นจะก่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือมีอุปสรรคใดๆ เกิดขึ้น เพื่อที่จะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้รัดกุมมีประสิทธิภาพมากขึ้น

Product Evaluation : การประเมินผลผลิตของโครงการ หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับผลที่ได้รับทั้งหมดจากการดำเนินโครงการว่าได้ผลมากน้อยเพียงใด เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลผลิตจะมีการนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ที่จะเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ การประเมินในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการตัดสินใจปรับปรุงขยายโครงการนำไปใช้ต่อเนื่องต่อไปและเพื่อล้มเลิกโครงการ

โดยสรุป การประเมินโครงการในแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กันกับวัตถุประสงค์ของการประเมินและการตัดสินใจ ดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการและการตัดสินใจ
ที่มา : Stufflebeam (2004) , อ้างถึงใน เพ็ญศิริ สายจันทร์หอม (2555, หน้า 40)

แผนภาพที่ 4 โครงสร้างการประเมินของรูปแบบจำลอง CIPP (CIPP Mode)

ที่มา : Stufflebeam (1971, p. 264)

อย่างไรก็ตามรูปแบบการประเมินแบบซีบีพีนี้ ภายหลังจากได้มีการประเมินผลโครงการได้ปรับประยุกต์นำเอาการประเมินผลกระทบโครงการ (Impact Evaluation) เข้ามาร่วมด้วย จึงกลายเป็นรูปแบบการประเมิน CIPP

Impact Evaluation : การประเมินผลกระทบของโครงการ หมายถึง การประเมินผลที่เกิดขึ้นต่อเนื่องจากผลผลิตของโครงการ หรือผลผลิตของโครงการก่อให้เกิดผลอื่นๆ ตามมา ซึ่งผลอื่นๆ นี้ เราได้กำหนดหรือระบุไว้ในวัตถุประสงค์ของโครงการ ผลกระทบของโครงการอาจเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ

การประเมินผลโครงการเป็นกระบวนการที่ต้องกระทำกันอย่างเป็นระบบ ซึ่งการประเมินในแต่ละส่วนก็มีวัตถุประสงค์การประเมินต่างกันและก่อให้เกิดกิจกรรมสืบเนื่องจากการประเมินต่างกันไปด้วย

4. รูปแบบการประเมินประสิทธิผลของการอบรม

เคิร์กแพททริค (Kirkpatrick) ได้พัฒนารูปแบบการประเมินประสิทธิผลโครงการอบรม (Training Model) ที่เน้นการประเมินหลังโครงการฝึกอบรม (ถ้าจะประเมินก่อนการฝึกอบรมและระหว่างการฝึกอบรมอาจใช้รูปแบบซีบีพี) โดยการแบ่งการประเมินเป็น 4 ระดับ ดังนี้

การประเมินปฏิกิริยา (Reaction) การประเมินปฏิกิริยาตอบสนองของผู้เข้ารับการอบรม โครงการว่ามีความรู้สึกอย่างไรเกี่ยวกับโครงการ เช่น หลักสูตร เนื้อหา สาระตรงกับความต้องการหรือไม่ ความคิดเห็นต่อเอกสาร สถานที่ โสตทัศนูปกรณ์ ระยะเวลาของการอบรมว่ามีความเหมาะสมเพียงไร วิทยากรมีความเหมาะสมเพียงไร ได้รับความรู้ทักษะในระดับใด มีความคาดหวังอย่างไรต่อการนำความรู้และทักษะที่ได้รับใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นต้น

การประเมินการเรียนรู้ (Learning) เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการอบรม เช่น การเพิ่มขึ้นของการเรียนรู้ก่อน - หลังการฝึกอบรมเกี่ยวกับความรู้ ความคิดทัศนคติ ค่านิยม และทักษะ เป็นต้น

การประเมินพฤติกรรม (Behavior) เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเมื่อกลับไปปฏิบัติงาน เช่น การประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมก่อน-หลังโครงการฝึกอบรมว่าเป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์หรือไม่ มีการนำความรู้ และทักษะที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้มากน้อยเพียงไร เป็นต้น และการที่ผู้เข้ารับการอบรมจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานได้นั้น มีเงื่อนไข 5 ประการ คือ

1. ผู้เข้ารับการอบรมต้องปรับปรุงตนเอง
2. ผู้เข้ารับการอบรมต้องรู้จักจุดอ่อนของตนเอง
3. ต้องทำงานในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง
4. ต้องมีผู้ชำนาญที่น่าสนใจให้ความช่วยเหลือ
5. ต้องมีโอกาสที่จะทำตามความคิดที่เกิดขึ้นใหม่

เครื่องมือที่ใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลอาจเป็นแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบวัดพฤติกรรมก่อน - หลังการฝึกอบรม และแบบบันทึกพฤติกรรมของผู้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน เป็นต้น

การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดต่อองค์กร (Results) เป็นการประเมินผลลัพธ์หรือผลกระทบที่เกิดต่อองค์กร ซึ่งเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้ารับการอบรม เช่น การลดลงของปัจจัยเสี่ยง การเพิ่มของประสิทธิภาพการทำงานของหน่วยงาน/องค์กร การลดลงของต้นทุน การเพิ่มกำไร ประโยชน์ต่อเพื่อนร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้อง หน่วยงาน หรือองค์กร

การประเมินการฝึกอบรมโดยใช้รูปแบบการเคิร์กแพททริค (Kirkpatrick) ค่อนข้างยุ่งยาก เพราะถ้าจะประเมินให้สมบูรณ์ชัดเจน จะต้องมีการติดตามผลการฝึกอบรม หลังจากเข้าร่วมโครงการฝึกอบรมเสร็จแล้วสักระยะหนึ่งและถ้าการฝึกอบรมในเรื่องที่ค่อนข้างเป็นนามธรรมก็จะยิ่งประเมินได้ยากขึ้น การใช้รูปแบบนี้ถ้าต้องการใช้สารสนเทศจากการประเมินภายในเวลาอันรวดเร็ว และต้องประเมินให้ครบทั้ง 4 ระดับ อาจต้องใช้วิธีการถามพฤติกรรมหรือผลลัพธ์ต่อองค์กร โดยถามการรับรู้ (Perception) แทนข้อเท็จจริง (Fact) หรือพฤติกรรม

5. รูปแบบการประเมินที่ยึดทฤษฎี

การประเมินรูปแบบที่ยึดทฤษฎี (Theory Based Model) มีแนวโน้มจะได้รับความนิยมมากขึ้นในอนาคต เนื่องจากว่านอกจากจะทราบผลการประเมินแล้ว ยังทราบสาเหตุได้ด้วยว่าผลที่ได้เป็นเพราะเหตุหรือปัจจัยใดบ้าง ทำให้เอื้อต่อการนำไปพัฒนาสิ่งที่ประเมินได้ตามปรัชญาของการประเมิน แม้จะมีความยุ่งยากบ้างในการจะต้องค้นคว้าเอกสารต่างๆ เพื่อนำมากำหนดในรูปแบบให้สอดคล้องกับสภาพจริงมากที่สุด และต้องเปรียบเทียบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยการเก็บข้อมูลภาคสนามตามตัวแปร ในรูปแบบที่กำหนดไว้ด้วยลักษณะของการประเมินรูปแบบนี้ จะประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญคือส่วนที่เป็นผลหรือส่วนการประเมิน และส่วนที่เป็นเหตุหรือส่วนการวิจัย ดังนี้

1. ส่วนที่เป็นผล ในส่วนนี้จะมีลักษณะเกี่ยวกับการประเมินทั่ว ๆ ไป หรือเรียกว่า การประเมินผล คือจะเน้นเฉพาะผลที่ได้จากการประเมิน ซึ่งการประเมินที่ผ่านมามักจะเป็นเช่นนี้ทำให้ยากต่อการพัฒนาสิ่งที่ประเมินนั้นๆ ในส่วนนี้จะมีกระบวนการ วิธีการ รูปแบบการประเมิน ฯลฯ เช่นเดียวกับการประเมินอื่น ๆ ดังกล่าวมาแล้ว

2. ส่วนที่เป็นเหตุ ในส่วนนี้จะเป็นส่วนที่เพิ่มมาจากการประเมินทั่วไป ที่มักจะดำเนินการเพียงในข้อ 1 ข้างต้นเท่านั้น ส่วนที่เป็นเหตุที่จะเน้นการศึกษาค้นคว้า รวบรวมทฤษฎีหรืองานวิจัยต่างๆ เพื่อหาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการประเมิน นำมากำหนดลงในรูปแบบก่อนจะทดสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ต่อไป ผู้ประเมินจะต้องค้นคว้าปัจจัยเชิงสาเหตุอย่างครอบคลุมรวมทั้งโยงเส้นทางระหว่างปัจจัยหรือตัวแปรต่างๆ อย่างรอบคอบ เพราะถ้าค้นคว้าไม่ครอบคลุมเพียงพอและโยงเส้นทางระหว่างตัวแปรอย่างคร่าวๆ แล้ว เมื่อนำรูปแบบไปทดสอบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อาจจะไม่กลมกลืนกับข้อมูลและอธิบายความผันแปรของสิ่งที่ประเมินได้ต่ำ

สรุปได้ว่า แต่ละรูปแบบการประเมินมีจุดเด่น จุดด้อย ต่างกันไปและมีผู้คิดค้นหรือรวบรวมไว้ในขณะนี้ ไม่น้อยกว่า 32 รูปแบบ การนำไปใช้ต้องปรับให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นอยู่ของแต่ละหน่วยงาน/องค์กร จึงจะเอื้อต่อการพัฒนาโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ฉะนั้นเพื่อให้การประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน หลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ครั้งนี้มีประสิทธิภาพ ผู้ประเมินจึงได้เลือกรูปแบบการประเมิน CIPP (Context Input Process Product Evaluation Model) ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1971 p. 3) เป็นกรอบแนวคิดในการประเมิน โดยประเมิน 3 ระยะเวลา คือ 1) ประเมินก่อนดำเนินโครงการในด้านบริบท (Context) และด้านปัจจัยนำเข้า (Input) 2) ประเมินระหว่างดำเนินงานโครงการ ในด้านกระบวนการ (Process) 3) ประเมินหลังสิ้นสุดโครงการในด้านผลผลิต (Product)

3.3 ประเภทการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการแบ่งได้หลายประเภท เช่น แบ่งตามวัตถุประสงค์การประเมินแบ่งตามช่วงเวลาของการประเมิน แบ่งตามผู้ประเมินและแบ่งตามมิติการประเมิน

พิสนุ พงศ์ศรี (2549, หน้า 90-102) ได้แบ่งประเภทการประเมินโครงการตามเกณฑ์ช่วงเวลาไว้ ดังนี้

การประเมินก่อนเริ่มดำเนินโครงการ

ลักษณะของการประเมินก่อนดำเนินโครงการ เป็นการประเมินก่อนที่โครงการจะดำเนินการเพื่อหาข้อมูลมาตัดสินใจว่า จะปรับเปลี่ยนดำเนินการแบบโครงการนำร่อง หรือดำเนินโครงการเต็มหรือระงับโครงการซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือเป็นการประเมินเพื่อศึกษาความเหมาะสมที่จะดำเนินโครงการ มุ่งตรวจสอบความจำเป็น ความเป็นไปได้ ความพร้อมหรือปัจจัยนำเข้า โดยนำข้อมูลมาตัดสินใจวางแผนว่าควรจะทำโครงการหรือไม่อย่างไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1. ประเมินในขณะที่ยังไม่ดำเนินโครงการ ซึ่งมักจะเป็นการเตรียมดำเนินโครงการครั้งแรกหรือเป็นโครงการที่หยุดไปแล้วระยะหนึ่งจะเริ่มดำเนินการใหม่อีกในครั้งต่อไป เช่น โครงการฝึกอบรมอาชีพสตรีซึ่งยังไม่เคยทำในพื้นที่นั้นๆ หรือโครงการพัฒนาผู้บริหารให้ได้รับวุฒิต่างๆ เมื่อเห็นว่าผู้บริหารเกือบทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ผ่านการฝึกอบรมแล้ว ก็อาจหยุดไปสักระยะหนึ่งเมื่อมีผู้บริหารรุ่นใหม่เพิ่มขึ้นก็อาจประเมินว่าควรจะเริ่มโครงการอีกครั้งหรือไม่

2. ประเมินเพื่อศึกษาความเหมาะสมของโครงการ โดยเป็นการตรวจสอบว่าจำเป็นต้องจัดทำโครงการหรือไม่ ถ้าจะทำมีความเป็นไปได้ หรือความพร้อมของทรัพยากร หรือปัจจัยนำเข้า คุ้มทุนสภาพแวดล้อมต่างๆ เอื้อหรือเป็นอุปสรรคหรือไม่อย่างไร

3. ประเมินเพื่อหาสารสนเทศในการตัดสินใจวางแผน สารสนเทศที่ได้จากการประเมินก่อนดำเนินโครงการจะมีประโยชน์ ในการตัดสินใจวางแผนเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรต่างๆ ให้เหมาะสมเพียงพอ อันจะเอื้อต่อความสำเร็จของโครงการถ้าจะนำโครงการไปดำเนินการจริง

การประเมินระหว่างดำเนินงานโครงการ

ลักษณะของการประเมินระหว่างดำเนินโครงการ เป็นการประเมินในระหว่างที่โครงการดำเนินการอยู่ เพื่อหาข้อมูลมาตัดสินใจปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติการโครงการในระยะต่อไปให้บรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือเป็นการประเมินขณะดำเนินโครงการเพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงาน มุ่งนำข้อมูลมาใช้ประกอบการตัดสินใจ ปรับปรุงกิจกรรม และตรวจสอบความก้าวหน้าตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ซึ่งมีสาระโดยสรุป ดังนี้ (สุพักตร์ พิบูลย์ และกานดา นาคะเวช. 2545, หน้า 119)

1. ประเมินในกรณีที่โครงการดำเนินอยู่ ซึ่งอาจเป็นการดำเนินโครงการครั้งแรก หรือเป็นโครงการต่อเนื่อง หรือโครงการประจำแต่ละปีงบประมาณ ตามระยะเวลาเป็นช่วง ๆ เช่น โครงการ

ฝึกอบรมเป็นรุ่นๆ ตามหลักสูตรต่างๆ ซึ่งมีแนวโน้มจะดำเนินการต่อไปเรื่อย ๆ โอกาสจะยุติโครงการมีน้อย การประเมินจึงเป็นการประเมินความก้าวหน้า

2. ประเมินเพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งเป็นการตรวจสอบว่ากิจกรรมต่างๆ เป็นไปตามแผนหรือไม่ ทั้งในระยะเวลา งบประมาณ เป้าหมาย ปัญหาต่างๆ เพื่อนำผลมาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานในระยะหรือช่วงต่อไป

3. ประเมินเพื่อหาสารสนเทศประกอบการตัดสินใจ สารสนเทศที่ได้จากกระบวนการดำเนินงานจะนำไปสู่การปรับปรุงการดำเนินงานเองและส่วนที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ได้ เช่น รายละเอียดต่างๆ ของโครงการ ความพร้อมและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เป็นต้น

4. ประเมินเพื่อเน้นตรวจสอบ ความก้าวหน้าของผลการดำเนินโครงการ นอกจากจะประเมินตามข้อ 2 แล้ว จะมีการตรวจสอบถึงผลที่จะได้ว่ามีแนวโน้มเป็นอย่างไร โดยอาจตรวจสอบทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อปรับการดำเนินงานให้เอื้อต่อความสำเร็จของโครงการ

การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ

ลักษณะของการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ เป็นการประเมินหลังจากโครงการสิ้นสุดแล้วเพื่อศึกษาผลการดำเนินโครงการว่ามีประสิทธิภาพประสิทธิผลหรือผล ทั้งทางตรง ทางอ้อมอย่างไร สารสนเทศที่ได้จึงเน้นใช้ตัดสินใจ เลิก หยุด หรือดำเนินการต่ออย่างต่อเนื่อง หรือดำเนินการใหม่ในโอกาสต่อไป ลักษณะสำคัญของการประเมินผลโครงการมีสาระโดยสรุป ดังนี้

1. ประเมินเมื่อโครงการสิ้นสุด ซึ่งอาจเป็นสิ้นสุดโครงการตามระยะเวลาที่กำหนดหรือสิ้นสุดระยะช่วงต่อตามปีงบประมาณ เช่น โครงการติดตามการทำงานของนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาแต่ละปีงบประมาณ หรือโครงการพัฒนาศักยภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยการให้ทุนนักศึกษาเข้าศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตกึ่งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. ประเมินเพื่อมุ่งศึกษาผลการดำเนินงานโครงการ ซึ่งจะตรวจสอบว่าผลต่างๆ ที่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์โครงการหรือไม่ มีผลลัพธ์มีผลกระทบทั้งทางบวกทางลบอย่างไร มีประสิทธิภาพหรือความคุ้มค่าเพียงใด เพื่อให้ได้ข้อสรุปผลการดำเนินงานของโครงการ

3. ประเมินเพื่อตัดสินใจอนาคตโครงการ โดยพิจารณาว่าจะเลิก หยุดดำเนินการโครงการต่อไปหรือขยายโครงการ สารสนเทศที่ได้จากการสรุปจะนำมาประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องว่าจะเลิก หยุดไว้ชั่วคราว ดำเนินการต่อโดยอาจปรับลด เพิ่ม ขยาย ฯลฯ โครงการ

สรุปได้ว่า ในการประเมินโครงการ สามารถประเมินได้ตั้งแต่ก่อนดำเนินโครงการซึ่งต้องทำก่อนเริ่มโครงการ โดยประเมินในประเด็นที่สำคัญ คือความต้องการจำเป็น ความพร้อมความเป็นไปได้ และทรัพยากรที่เหมาะสมในการจัดทำโครงการระหว่างดำเนินโครงการ ซึ่งเป็นการนำโครงการสู่การปฏิบัติ โดยประเมินในประเด็นที่สำคัญ คือประเมินกระบวนการความก้าวหน้าของโครงการ และ

ประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการต้องทำเมื่อโครงการสิ้นสุดแล้ว โดยประเมินในประเด็นผลผลิต/ผลลัพธ์ และ ผลกระทบ

3.4 ขั้นตอนในการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการการประเมินโครงการมีขั้นตอนเช่นเดียวกับการประเมินสิ่งอื่นๆ ซึ่งในที่นี้เห็นว่าควรเป็น 8 ขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการประเมินก่อนระหว่างหรือสิ้นสุดโครงการก็ตาม และถ้ามีการประเมินงานประเมินโครงการด้วยก็จะเป็น 9 ขั้นตอน คือเป็นการตรวจสอบผลการประเมิน ในขั้นตอนต่างๆ ทั้ง 8 ขั้นตอน อาจมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมได้ เช่น บางขั้นตอนอาจมีรายละเอียดแตกต่างกันบ้างตามลักษณะของโครงการที่จะประเมินและปัจจัยอื่นๆ บางขั้นตอนก็มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันบางขั้นตอนก็อาจยุบรวมกันได้ บางขั้นตอนก็อาจสลับกันได้ เป็นต้น เพียงแต่ปรับให้เป็นการประเมินโครงการ สำหรับสาระโดยสรุปของขั้นตอนทั้ง 9 มีดังนี้

1. การศึกษาแนวคิดการประเมินและศึกษาวิเคราะห์โครงการพร้อมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

การจะประเมินสิ่งใดหรือประเมินโครงการ ผู้ประเมินต้องศึกษาแนวคิดการประเมินโครงการและสาระที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นต้องศึกษาวิเคราะห์โครงการที่จะประเมินและแหล่งข้อมูลอื่นๆ ทั้งจากเอกสารบุคคลที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อสรุปนำไปกำหนดเป็นวัตถุประสงค์หรือประเด็นการประเมิน และพัฒนาตัวชี้วัดในขั้นตอนต่อไป โดยยังไม่ลงมือทำอะไรเป็นหลักเป็นฐาน จะเริ่มลงมือเขียนหรือปฏิบัติการเตรียมการประเมินโครงการเบื้องต้นในขั้นที่ 2 ต่อไป

2. การกำหนดวัตถุประสงค์หรือประเด็นการประเมินและตัวชี้วัด

ในขั้นตอนนี้ นำผลสรุปจากการศึกษาของขั้นตอนที่ 1 มากำหนดวัตถุประสงค์หรือประเด็นการประเมิน เมื่อได้วัตถุประสงค์หรือประเด็นการประเมินที่ชัดเจนคงที่แล้ว ก็จะเป็นตัวตั้งให้ นำไปพัฒนาตัวชี้วัด ซึ่งวัตถุประสงค์หรือประเด็นการประเมินอาจได้จากวัตถุประสงค์โครงการรูปแบบ การประเมินความต้องการของผู้ใช้ผลการประเมิน หรือผู้ว่าจ้าง ฯลฯ ให้ประเมินประสบการณ์ของผู้ประเมินเอง หรือได้จากการร่วมกันกำหนดของผู้เกี่ยวข้อง ฯลฯ โดยอาจได้จากหลายๆ แหล่งร่วมกันก็ได้

การกำหนดวัตถุประสงค์หรือประเด็นการประเมิน ถ้าจะให้สะดวกรวดเร็ว ก็สามารถใช้รูปแบบการประเมินที่กำหนดประเด็นการประเมินมาให้แล้วก็ได้ เช่นรูปแบบ CIPP และรูปแบบของ Kikpatrick เป็นต้น แต่ก็ต้องประเมินให้ครบตามข้อกำหนดของรูปแบบคล้ายกับต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือกฎหมายที่กำหนด

เมื่อได้วัตถุประสงค์หรือประเด็นการประเมินแล้วก็จะใช้เป็นกรอบในการเลือกพัฒนาหรือสร้างตัวชี้วัด ซึ่งในทางปฏิบัติตัวชี้วัดสำหรับการประเมินโครงการยังมีไม่เพียงพอหรือไม่ตรงกับโครงการที่จะประเมิน ผู้ประเมินจะต้องพัฒนาด้วยการปรับให้สอดคล้องกับโครงการที่จะประเมินหรือ

สร้างขึ้นใหม่ ซึ่งตัวชี้วัดที่ได้จะเป็นตัวตั้งในการกำหนดเกณฑ์ค่าน้ำหนัก (ถ้ามี) แหล่งข้อมูลเครื่องมือและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนั้น ถ้าตัวชี้วัดไม่ชัดเจนพอก็จะส่งผลกระทบต่อการทำงานในขั้นต่อไปได้บางครั้ง ต้องกลับมาปรับตัวชี้วัดใหม่ก็มี

3. การกำหนดเกณฑ์และค่าน้ำหนัก (ถ้ามี)

คำว่าเกณฑ์ในที่นี้ หมายถึงเกณฑ์การตัดสิน ส่วนค่าน้ำหนัก หมายถึง ระดับความสำคัญของประเด็นการประเมินและตัวชี้วัด ซึ่งยิ่งเกณฑ์มีความละเอียดและค่าน้ำหนักสอดคล้องกับสภาพโครงการเท่าไร สารสนเทศจากการประเมินก็ยิ่งครอบคลุมชัดเจนมากขึ้นเท่านั้น แม้ว่าต้องแลกกับความยุ่งยากบ้างก็ตาม เช่นเดียวกับความละเอียดของจอภาพ เครื่องรับโทรทัศน์ หรือ จอคอมพิวเตอร์ที่มีรายละเอียดเป็นพิกเซล (Pixel) ยิ่งจำนวนพิกเซลมากก็ยิ่งชัดมากแต่ราคาก็สูงขึ้นในการกำหนดเกณฑ์และค่าน้ำหนักนั้น อาจแยกได้เป็น 4 ระดับ เรียงตามลำดับความละเอียดจากน้อยไปหามาก คือตั้งแต่ไม่กำหนดเกณฑ์ตัดสินเลย มีแต่เกณฑ์ในการตัดสินเพียง 2 ระดับ คือผ่านกับไม่ผ่าน มีเกณฑ์ตัดสินเพียง 2 ระดับ และกำหนดค่าน้ำหนักของตัวชี้วัดและสุดท้าย คือ เกณฑ์ตัดสินมากกว่า 2 ระดับ และมีค่าน้ำหนัก

4. การกำหนดกรอบแนวคิดและขอบเขตการประเมิน

เมื่อได้วัตถุประสงค์หรือประเด็นการประเมิน ตัวชี้วัด เกณฑ์ และค่าน้ำหนัก (ถ้ามี) แล้ว นำมารวมกันเป็นกรอบแนวคิดการประเมิน ซึ่งอย่างน้อยต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญคือประเด็นการประเมินกับตัวชี้วัด ถ้าจะให้ละเอียดยิ่งขึ้นก็กำหนดเกณฑ์และค่าน้ำหนัก โดยเกณฑ์อาจจะกำหนดไว้มากกว่า 2 ระดับ

จากสาระหรือองค์ประกอบสำคัญของกรอบแนวคิดของการประเมิน จะนำไปสู่การกำหนดขอบเขตการประเมินที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและอาจกำหนดองค์ประกอบอื่นๆ เช่น พื้นที่ เวลา และแนวทางการเก็บข้อมูล ฯลฯ เพิ่มเติมได้ตามต้องการ

5. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือเก็บข้อมูล

การประเมินต้องตัดสินใจผลจากสารสนเทศที่เก็บมาได้ โดยใช้เครื่องมือต่างๆ ตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ ซึ่งโครงการแต่ละโครงการจะมีลักษณะเฉพาะและมีความแตกต่างกันมาก จึงยากที่จะใช้เครื่องมือของผู้ที่สร้างหรือพัฒนาไว้ได้อย่างน้อยก็ต้องนำมาปรับบ้าง ยกเว้นเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ที่มีมาตรฐานเหมือนกันมาปรับใช้ได้เลย ส่วนเครื่องมือทางสังคมศาสตร์ เช่น แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์แบบสังเกต มักจะต้องปรับหรือสร้างใหม่เสมอ

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเตรียมปฏิบัติการประเมินตามขั้นตอนที่ 1-5 เป็นการศึกษาและเตรียมการจะประเมินส่วนขั้นตอนนี้เป็นารเริ่มปฏิบัติจริงในภาคสนาม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ เช่น สัมภาษณ์ สังเกต ถ้าเป็นกรณีข้อมูลเชิงคุณภาพก็อาจใช้เทคนิคต่างๆ เพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์กลุ่มแบบเจาะจง (Focus Group Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

7. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการประเมินโครงการจะง่ายกว่าการวิจัย เพราะมักจะใช้สถิติพื้นฐานง่าย ๆ เช่น จำนวนนับ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน อาจจะมีที่ยากขึ้นบ้างก็คือสถิติที่ใช้ทดสอบ ซึ่งมักจะเป็นการทดสอบที (t-test) และสถิติที่ใช้หาคุณภาพเครื่องมือ เช่น การหาค่าความเที่ยงตรงโดยใช้สูตร KR-20 หรือ สูตรอัลฟาของครอนบาค(Cronbach) เป็นต้น

8. การเขียนรายงานการประเมิน

รายงานการประเมินโครงการที่สมบูรณ์ จะมีโครงสร้างคล้ายกับรายงานการวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ คือ มีส่วนนำ ส่วนที่เป็นเนื้อหา 5 บท และส่วนท้าย ซึ่งจะเป็นภาคผนวกต่างๆ ข้อแตกต่างที่สำคัญก็คือ การรายงานการประเมินจะเสนอแก่ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการมากกว่าเผยแพร่แก่บุคคลหรือหน่วยงานทั่วไป เหมือนกับรายงานการวิจัยหรือวิทยานิพนธ์ นอกจากนี้ การเขียนรายงานการประเมินจะต้องอาศัยความสามารถทั้งศาสตร์และศิลป์เข้าช่วย เพื่อจูงใจหรือโน้มน้าวให้ผู้เกี่ยวข้องนำผลการประเมินไปใช้จริง

9. การประเมินงานประเมินโครงการ

การประเมินงานประเมินโครงการหรืองานประเมินอื่นๆ ยังมีน้อยมาก แต่ในที่นี้เห็นว่าควรจะนำเสนอไว้ในลักษณะการตรวจสอบคุณภาพของรายงานการประเมินด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสม เพื่อเป็นการกระตุ้นหรือเร่งรัดให้การประเมินโครงการมีคุณภาพมาตรฐานที่สูงขึ้น ถึงแม้ในปัจจุบันจะยังมีการประเมินโครงการน้อย แต่คาดว่าอนาคตจะต้องมีการนำไปใช้กันมากขึ้น

สรุปได้ว่า ขั้นตอนในการประเมินโครงการที่สำคัญมี 8 ขั้นตอน คือ การศึกษาแนวคิด การประเมินและโครงการพร้อมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้องการกำหนดวัตถุประสงค์หรือประเด็น การประเมิน การสร้างและพัฒนาเครื่องมือเก็บข้อมูลการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนรายงานการประเมิน ซึ่งแต่ละขั้นตอนอาจปรับให้เหมาะสมกับโครงการที่จะประเมินได้

3.5 ขั้นตอนในการประเมินโครงการตามรูปแบบการประเมินของ Stufflebeam (CIPP Model)

ในการประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน หลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ประเมินได้เลือกรูปแบบการประเมินแบบซีบีพี (CIPP Model) ของ Stufflebeam (1971, p. 3) โดยประเมิน 3 ระยะ ใน 4 ด้าน ได้แก่ ประเมินก่อนดำเนินโครงการในด้านบริบท (Context evaluation) และด้านปัจจัยนำเข้า (Input evaluation) ประเมินระหว่างดำเนินโครงการในด้านกระบวนการ (Process evaluation) และประเมินเมื่อโครงการสิ้นสุดในด้านผลผลิต (Product evaluation) เป็นกรอบแนวคิดในการประเมินดังนี้

การประเมินด้านบริบท (Context evaluation : C)

1. ความหมายของการประเมินบริบท

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2538, หน้า 209 - 210) ได้ให้ความหมายของการประเมินบริบทไว้ว่า หมายถึงการประเมินความต้องการ ความจำเป็นเพื่อทำโครงการหรือจัดลำดับความสำคัญของโครงการ และการกำหนดจุดมุ่งหมายของโครงการต่างๆ การประเมินบริบททำได้โดยการศึกษาอิทธิพลหรือแรงดันต่างๆ ของสิ่งภายนอกโครงการว่ามีผลต่อโครงการหรือไม่อย่างไร หรืออาจจะประเมินโครงการโดยการเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของโครงการว่าสอดคล้องกับความจำเป็น นโยบาย หรือปรัชญาของสถาบันหรือไม่

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2542, หน้า 301 - 319) ได้กล่าวถึงการประเมินด้านบริบท โดยสรุปว่า หมายถึงการประเมินในด้านบริบทต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการทั้งหมด เช่น ปัจจัยทางการเมือง ทางสังคม ทางวัฒนธรรม รวมทั้งปัจจัยทางกายภาพและทางจิตใจ เป็นต้น การประเมินในส่วนนี้เป็นการประเมินบริบทต่างๆ ของโครงการนั้นว่ามีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

สรุปได้ ว่าการประเมินด้านบริบท หมายถึงการประเมินความสอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษา สภาพปัญหาของสังคมไทย ความต้องการของสถานศึกษา ชุมชนและสังคมในปัจจุบัน ความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการทั้งหมด เพื่อประเมินความเหมาะสมในการจัดทำโครงการ

2. แนวทางการประเมินบริบท

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2538, หน้า 209 - 210) ได้กล่าวถึง แนวทางในการประเมินบริบท ดังนี้

1. ความสอดคล้องของโครงการ เพื่อประเมินความสอดคล้องกับสภาพการพัฒนาทางด้านสังคม เศรษฐกิจในปัจจุบัน ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบวัตถุประสงค์ที่เกิดขึ้นและเพื่อการปรับปรุงโครงการในโอกาสต่อไป

2. ความต้องการของโครงการ เพื่อเป็นการประเมินวัตถุประสงค์ของโครงการสามารถตอบสนองความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อโครงการมากน้อยเพียงใด

3. ความชัดเจนของโครงการ เพื่อตรวจสอบวัตถุประสงค์ของโครงการสามารถนำไปปฏิบัติจริงได้มากน้อยเพียงใด

4. ความคาดหวังของโครงการ เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของโครงการที่จะเกิดขึ้นสามารถบรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2542, หน้า 305 - 315) ได้กล่าวถึงแนวทางในการประเมินบริบท ดังนี้

1. ความต้องการของโครงการ เพื่อให้ทราบถึงความจำเป็นหรือความต้องการของผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียต่อโครงการ

2. ความเป็นไปได้ของโครงการ เพื่อให้ทราบถึงโอกาสในการจัดทำโครงการ

3. การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อระบุถึงสิ่งที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับโครงการ

4. ความพร้อมและทรัพยากรในด้านต่างๆ เช่น เงินทุน หรืองบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ บุคลากร เป็นต้น

สรุปได้ว่า แนวทางในการประเมินบริบทที่จะนำมาใช้ในการประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน หลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ก่อนดำเนินโครงการ ให้สอดคล้องและครอบคลุมการประเมินโครงการ คือ

1. วัตถุประสงค์โครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงาน สำนักงาน กศน.

2. วัตถุประสงค์โครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของ สำนักงาน กศน. จังหวัดเชียงใหม่

3. วัตถุประสงค์โครงการมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชน

4. วัตถุประสงค์โครงการมีความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอต๋อยสะเก็ด

5. วัตถุประสงค์โครงการมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอต๋อยสะเก็ด

6. วัตถุประสงค์โครงการมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

7. หลักการและเหตุผลของโครงการมีความเป็นไปได้

8. วัตถุประสงค์โครงการมีความเป็นไปได้
9. เป้าหมายของโครงการมีความเป็นไปได้
10. การประเมินผลของโครงการมีความเป็นไปได้

การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input evaluation : I)

1. ความหมายของการประเมินปัจจัยนำเข้า

สมหวัง พิธิยานุเคราะห์ (2538, หน้า 209 - 210) กล่าวว่า การประเมินปัจจัยนำเข้า หมายถึง การตัดสินใจด้านอัตรากำลัง เวลา งบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ และเป็นวิธีการกำหนดในการใช้ทรัพยากรที่เพียงพอและมีคุณภาพ การประเมินปัจจัยนำเข้า เป็นการประเมินเพื่อใช้เป็นข้อมูลตัดสินใจปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการว่าเหมาะสมหรือไม่ และเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมความเพียงพอของทรัพยากรเพื่อใช้ในการดำเนินโครงการ

สุวิมล ตีรกานนท์ (2551, หน้า 45) กล่าวว่า การประเมินปัจจัยนำเข้า หมายถึง กระบวนการประเมินปัจจัยเบื้องต้นที่ต้องการทราบถึงผลการดำเนินงาน ตั้งแต่การกำหนดโครงสร้างของการดำเนินงาน ยุทธวิธี วิธีการ แผนการดำเนินโครงการ

สรุปได้ว่า การประเมินปัจจัยนำเข้า หมายถึง กระบวนการที่ใช้ในการประเมินปัจจัยต่างๆ ที่ใช้ในการบริหารงาน ทั้งในด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านทรัพยากรสนับสนุน ด้านการจัดระบบการบริหาร ด้านสื่อประกอบการดำเนินการ ด้านสถานที่ดำเนินการ และด้านนโยบายที่ให้การสนับสนุน

2. แนวทางการประเมินปัจจัยนำเข้า

สมหวัง พิธิยานุเคราะห์ (2544, หน้า 209 - 210) ได้กล่าวถึงแนวทางการประเมินปัจจัยนำเข้า ว่ามีแนวทางในการดำเนินการประเมินดังนี้

1. ประเมินความเพียงพอปัจจัยของโครงการ เพื่อพิจารณาถึงความเพียงพอของปัจจัยหรือทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ
2. ประเมินความเหมาะสมปัจจัยของโครงการ เพื่อใช้ข้อมูลตัดสินใจ ปัจจัยหรือทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับโครงการว่าเหมาะสมหรือไม่
3. การกำหนดวิธีการในการใช้ทรัพยากรของโครงการ เพื่อให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์
4. อัตรากำลัง เวลา งบประมาณ วิธีการที่มีศักยภาพ วัสดุอุปกรณ์ และปัจจัยอื่น ๆ ของโครงการ เพื่อแสดงถึงสมรรถภาพและความรับผิดชอบของบุคคลและของหน่วยงานที่บริหารโครงการ ด้วยกลยุทธ์หรือยุทธวิธีที่จะทำให้โครงการบรรลุวัตถุประสงค์ โดยมีปัจจัยหรือทรัพยากรที่เหมาะสมและเพียงพอ
5. ประเมินความพร้อมปัจจัยของโครงการ เพื่อออกแบบโครงการและหาทางเลือกยุทธวิธีในการดำเนินโครงการและก่อนที่จะเริ่มดำเนินงานของโครงการ

สุวิมล ติรกานนท์ (2551, หน้า 45) ได้กล่าวถึงแนวทางการประเมินปัจจัยนำเข้า มีแนวทางในการดำเนินการประเมินดังนี้

1. ประเมินความเหมาะสมในการจัดบุคลากรรับผิดชอบงาน
2. ประเมินความเหมาะสมในการจัดงบประมาณ เพื่อพัฒนาหรือปรับปรุงโครงการ
3. ประเมินความเหมาะสมในการจัดวัสดุ ครุภัณฑ์ และอุปกรณ์การเรียนการสอน เพื่อสนับสนุนและพัฒนาโครงการ
4. ประเมินความเหมาะสมในการจัดหาห้องปฏิบัติการวิชาต่าง ๆ

สรุปได้ว่า แนวทางการประเมินปัจจัยนำเข้า ที่จะนำมาใช้ในการประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน หลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ก่อนดำเนินโครงการ ให้เหมาะสมและครอบคลุมการประเมินโครงการ คือ

ด้านครูและบุคลากร

1. ครูและบุคลากรมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินโครงการ
2. ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ
3. ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการโครงการ

ด้านงบประมาณ

1. งบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาลเพื่อดำเนินโครงการเพียงพอ
2. ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากภาคีเครือข่ายและชุมชน
3. แผนการใช้จ่ายงบประมาณในการดำเนินโครงการ

ด้านหลักสูตร สื่อ และเทคโนโลยี

1. หลักสูตรที่ใช้ในการอบรมมีมาตรฐานตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข
2. คู่มือ เอกสารมีครบตามหัวข้อวิชาที่สอน
3. สื่อการสอนมีคุณภาพและทันสมัย

ด้านอาคารสถานที่

1. สถานที่อบรมมีความสะดวกในการเดินทาง
2. ห้องเรียน ห้องฝึกปฏิบัติมีความเหมาะสม

การประเมินกระบวนการ (Process evaluation : P)

1. ความหมายของการประเมินกระบวนการ

ประชุม รอดประเสริฐ (2545, หน้า 93) กล่าวว่า การประเมินกระบวนการ หมายถึง การประเมินกิจกรรมและช่วงเวลาระหว่างการดำเนินโครงการ เพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องของ

การดำเนินงานตามขั้นตอนต่างๆ ที่กำหนดไว้และเป็นการรายงานผลการปฏิบัติงานหรือการหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ พร้อมทั้งปัญหาและอุปสรรคของโครงการ

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2542, หน้า59) กล่าวว่า การประเมินกระบวนการ หมายถึง การประเมินเพื่อการเตรียมการการดำเนินการตามขั้นตอน การเลือกการดำเนินงาน การประเมินผล การปรับปรุง การตรวจสอบการดำเนินงานในการตัดสินใจปรับปรุงแก้ไข การดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพตามความต้องการ การประเมินกระบวนการเป็นการประเมินให้รู้ว่า ได้นำโครงการไปปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ โดยเพื่อเป็นการปรับปรุงกระบวนการดำเนินโครงการได้อย่างเหมาะสม

สุวิมล ติรกานนท์ (2551, หน้า 45) กล่าวว่า การประเมินกระบวนการ หมายถึง การติดตามกำกับกับการดำเนินงานตามแผน การปรับปรุงวิธีการดำเนินงาน การรายงานความก้าวหน้าของโครงการ

สรุปได้ว่า การประเมินกระบวนการ หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับกระบวนการติดตามกำกับกับการดำเนินงานในด้านต่างๆ ได้แก่ การวางแผน การดำเนินการ การติดตามผลและประเมินผล และการพัฒนาปรับปรุงให้ดีขึ้น

2. แนวทางการประเมินกระบวนการ

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2538, หน้า 209 - 210) ได้กล่าวถึงแนวทางในการประเมินกระบวนการว่าดำเนินการได้ 2 ลักษณะ คือประเมินกระบวนการก่อนนำไปปฏิบัติจริง และประเมินกระบวนการขณะปฏิบัติอยู่ โดยการสังเกตอย่างมีส่วนร่วมจะช่วยให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อันจะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการดำเนินโครงการได้อย่างเหมาะสม

สุวิมล ติรกานนท์ (2551, หน้า 45) กล่าวถึงแนวทางการประเมินกระบวนการว่าเป็นการตอบคำถามต่อไปนี้

1. การเตรียมการ เพื่อการวางแผนการดำเนินงานของโครงการให้กับผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับขั้นตอนของโครงการ
2. การดำเนินงาน เพื่อดำเนินการปฏิบัติงานตามขั้นตอนของแผนในโครงการ
3. การประเมินผล เพื่อการติดตามผลการปฏิบัติงาน การตรวจสอบผลการดำเนินการ รายงานผลการดำเนินงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ
4. การดำเนินงานตามขั้นตอน เพื่อการตัดสินใจปรับปรุงแก้ไข การดำเนินงานของโครงการให้มีประสิทธิภาพตามความต้องการ
5. กิจกรรมเพื่อให้ทราบว่ากิจกรรมนั้นๆ มีความสอดคล้องหรือตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการหรือไม่ และมีการจัดลำดับที่เหมาะสมต่อเนื่องกันมากน้อยเพียงใด

6. ช่วงเวลา เพื่อให้ทราบว่าช่วงเวลาที่จะดำเนินการตามกิจกรรมนั้นๆ มีความเหมาะสมเพียงใด มีข้อจำกัดประการใด และเวลาที่กำหนดไว้นั้นสามารถปรับเปลี่ยนได้จากเดิมได้ตามความเหมาะสมหรือไม่เพราะเหตุใด

7. การตรวจสอบการดำเนินงานของโครงการ เพื่อเป็นการตรวจสอบการประเมินสารสนเทศที่ได้จากการประเมินกระบวนการจะนำไปวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วน

8. ปัญหาและอุปสรรคของโครงการ เพื่อให้ทราบว่า การปฏิบัติงานตามขั้นตอนของโครงการมีสภาพที่ไม่พึงประสงค์หรือสภาพที่ไม่คาดหวังและมีข้อจำกัดด้านอุปสรรคของโครงการด้านใดบ้าง

9. มีการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ เพื่อจะนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการดำเนินโครงการอันจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

10. ความเหมาะสมเพื่อตัดสินใจว่าวัตถุประสงค์ที่เหมาะสมของการดำเนินงานของโครงการควรเป็นอย่างไร

สมชาย สุขสด (2544, หน้า 25 - 27) ได้กล่าวถึงแนวทางในการประเมินกระบวนการ ดังนี้

1. หาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการเพื่อทำการแก้ไขให้สอดคล้องกับข้อบกพร่องนั้นๆ
2. หาข้อมูลประกอบการตัดสินใจที่จะสั่งการเพื่อพัฒนางานต่างๆ
3. บันทึกสภาวะของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นไว้เป็นหลักฐาน

กมล ภูประเสริฐ (2545, หน้า 36 -37) กล่าวถึงแนวทางการประเมินกระบวนการว่าเป็นการตอบคำถามต่อไปนี้

1. แผนทีวางไว้ชัดเจนหรือไม่ เหมาะสมหรือไม่ปฏิบัติได้เพียงใด มีอุปสรรคขัดข้องอย่างไร
2. มีการเตรียมการดีหรือไม่ มีความยุ่งยากเรื่องใด ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นมีอะไรบ้างได้ดำเนินการแก้ไขอย่างไร สามารถปฏิบัติตามหลักสูตรได้หรือไม่

สรุปได้ว่า แนวทางการประเมินกระบวนการ ที่จะนำมาใช้ในการประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน หลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างดำเนินโครงการให้เหมาะสมและครอบคลุมการประเมินโครงการ คือ

ด้านการบริหารจัดการ

1. มีการวางแผนในการดำเนินงานโครงการ
2. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการแบบมีส่วนร่วม
3. มีการนำระบบข้อมูลสารสนเทศมาใช้สนับสนุนการบริหารโครงการ
4. มีการประสานความร่วมมือและได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายและชุมชน
5. มีการจัดระบบนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล
6. มีการสรุปและรายงานผลการดำเนินโครงการ

ด้านการพัฒนาครู บุคลากร และวิทยากร

1. มีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการดำเนินโครงการให้กับครู บุคลากร วิทยากร และคณะกรรมการสถานศึกษา
2. ผู้บริหารการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการวางแผนและดำเนินโครงการ
3. มีการประชุมครู บุคลากร และวิทยากรในการดำเนินโครงการ

ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี

1. จัดห้องเรียนให้มีสื่อ อุปกรณ์เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน
2. จัดห้องปฏิบัติการให้มีวัสดุ อุปกรณ์เพียงพอ สำหรับการฝึกปฏิบัติ

ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยมุ่งพัฒนาส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะตามมาตรฐานของหลักสูตร
2. จัดกิจกรรมเสริมสร้างให้ผู้เรียนปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ หลักจริยธรรม ศีลธรรมและกิริยามารยาท
3. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจากแหล่งเรียนรู้ภายนอก

การประเมินผลผลิต (Product evaluation : P)

1. ความหมายของการประเมินผลผลิต

ประชุม รอดประเสริฐ (2545, หน้า 93) กล่าวว่า การประเมินผลผลิต หมายถึง การประเมินเพื่อพิจารณาการตัดสินใจหรือการแสดงความคิดเห็นต่อความพึงพอใจในความสำเร็จของโครงการ ทั้งในขณะที่ยังดำเนินอยู่และเมื่อโครงการได้เสร็จสิ้นลง โดยเปรียบเทียบความสำเร็จกับเกณฑ์ ในการวัดผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามที่คาดหวังไว้และมีคุณค่าหรือประโยชน์กระทบต่อโครงการหรือไม่ เพื่อพิจารณาในประเด็นการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับปรุงโครงการ การประเมินผลผลิตของโครงการเป็นการประเมินผลลัพธ์ที่ได้ว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ เพื่อรับรอง ล้มเลิก หรือการปรับขยายโครงการ

สุวิมล ทิรกานนท์ (2551, หน้า 43) กล่าวว่า การประเมินผลผลิต หมายถึง การประเมินผลการดำเนินงานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการยุติ การชะลอ หรือการขยายโครงการ

สรุปได้ว่า การประเมินผลผลิต หมายถึง กระบวนการประเมินเพื่อพิจารณาตัดสินใจหรือแสดงความคิดเห็นต่อความพึงพอใจในความสำเร็จของโครงการ วัตถุประสงค์ของโครงการ ตลอดจนคุณค่าและประโยชน์ของโครงการ

2. แนวทางการประเมินผลผลิต

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2542, หน้า 305 - 315) ได้กล่าวถึงแนวทางการประเมินผลผลิตว่าเป็นการประเมินสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยพิจารณาจาก

1. ผลรวม (Overall) เพื่อให้ทราบถึงผลที่เกิดขึ้นทั้งหมดจากกิจกรรมของโครงการทั้งทางตรงและทางอ้อม

2. ผลกระทบ (Impact) เพื่อให้ทราบผลที่จะตามมาจากการดำเนินโครงการนั้น ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งจากสิ่งที่คาดหวังไว้และไม่ได้คาดหวังไว้ด้วย

3. คุณค่าหรือประโยชน์ (Utility) เพื่อให้ทราบถึงคุณค่าหรือความสำคัญของผลที่ได้จากการประเมิน ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ หรือนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมต่อไป

สุวิมล ตรีภานนท์ (2551, หน้า 45) ได้กล่าวถึง แนวทางในการประเมินผลผลิตว่าเป็นการประเมินสิ่งต่างๆ ที่เกิดจากโครงการ โดยพิจารณาถึง

1. ประเมินความสำเร็จของโครงการเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของโครงการกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ตั้งแต่ต้น

2. ประเมินความพึงพอใจของโครงการเพื่อเป็นการแสดงความคิดเห็นต่อความสำเร็จของโครงการ โดยการนำผลผลิตมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินที่กำหนด

3. ประเมินการพิจารณาตัดสินใจเพื่อพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับปรุงโครงการ

4. ประเมินคุณค่าหรือประโยชน์เพื่อให้ทราบถึงคุณค่าหรือความสำคัญของผลที่ได้จากการประเมิน ทั้งนี้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจ หรือนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมต่อไป

5. ประเมินผลกระทบเพื่อให้ทราบถึงผลที่ตามมาจากการดำเนินโครงการนั้นๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งจากการที่คาดหวังและไม่ได้คาดหวัง

6. ประเมินผลลัพธ์ของโครงการเพื่อให้ทราบว่าผลลัพธ์ที่ได้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ และเพื่อรับรอง ล้มเลิก หรือการปรับปรุงขยายโครงการ

7. ประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการเพื่อเป็นการหาข้อมูลที่เป็นผลจากการดำเนินโครงการและเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจว่าจะยกเลิก หรือแก้ไขปรับปรุงโครงการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

8. ประเมินผลการดำเนินงานของโครงการเพื่อให้ทราบว่าผลการดำเนินงานของโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในโครงการหรือไม่

สรุปได้ว่า แนวทางการประเมินผลผลิต ที่จะนำมาใช้ในการประเมินความสำเร็จของโครงการ ศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน หลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ศูนย์การศึกษาครอบครัวและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอต๋อยสะแกกั้ง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อสิ้นสุดโครงการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ คือ

ด้านการบริหารจัดการ

1. มีแผนดำเนินงานโครงการ
2. ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ
3. ใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการงานให้มีความคล่องตัว รวดเร็วในการปฏิบัติงาน
4. จำนวนภาคีเครือข่ายและระดับการสนับสนุนที่ได้รับจากภาคีเครือข่ายและชุมชน
5. นิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ
6. รายงานผลการดำเนินโครงการ

ด้านการพัฒนาครู บุคลากร และวิทยากร

1. ครู บุคลากร วิทยากร และคณะกรรมการสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินโครงการ
2. ผู้บริหารใช้กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการวางแผนและดำเนินโครงการ
3. ผู้บริหารประชุม ชี้แจงการดำเนินงานโครงการร่วมกับครู บุคลากร และวิทยากร

ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี

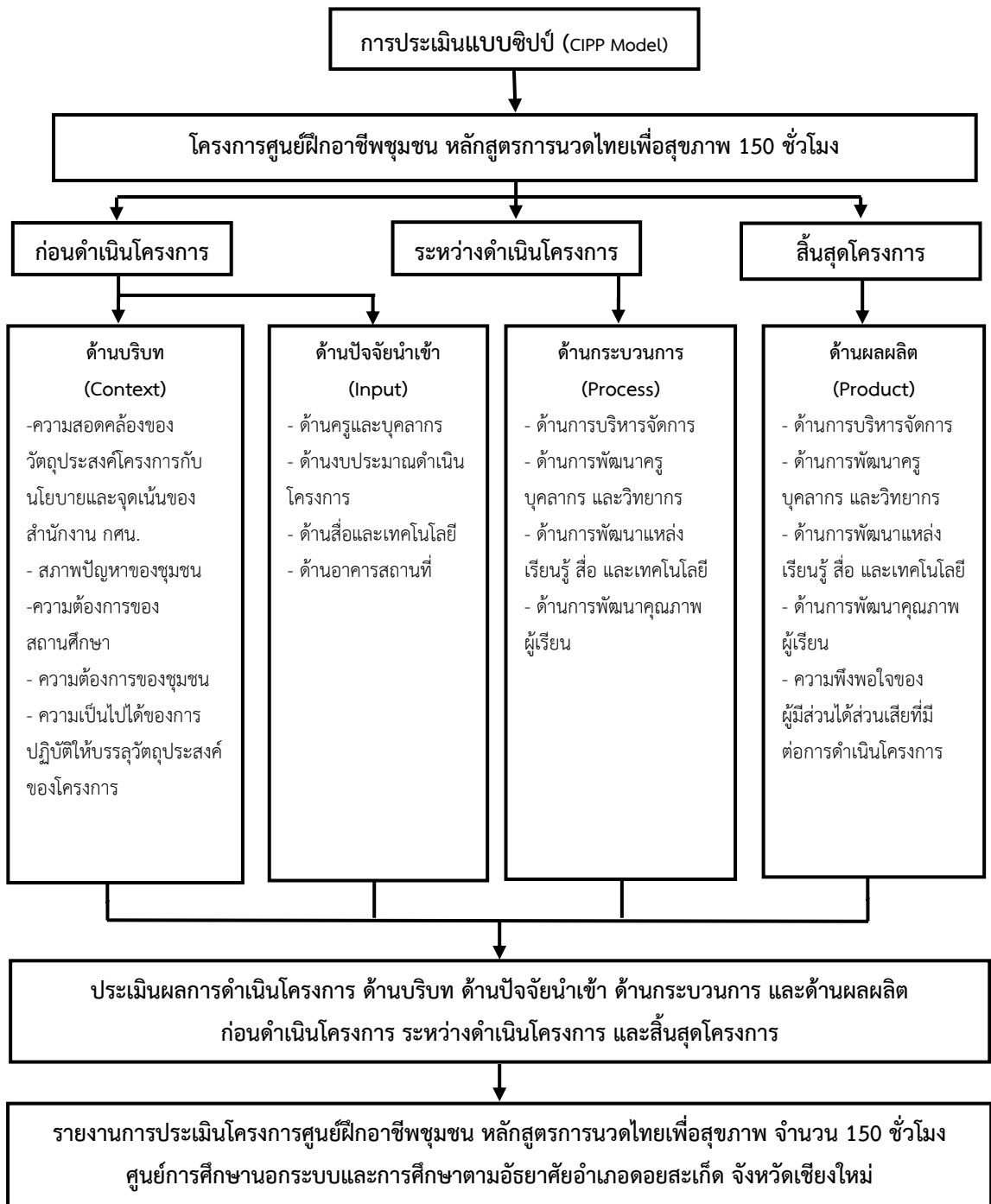
1. ห้องเรียนมีสื่อ อุปกรณ์เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน
2. ห้องปฏิบัติการมีวัสดุ อุปกรณ์เพียงพอ สำหรับการฝึกปฏิบัติ

ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

1. ผู้เรียนมีความรู้และทักษะตามมาตรฐานของหลักสูตร
2. ผู้เรียนปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพ หลักจริยธรรม ศีลธรรมและกิริยามารยาท
3. ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจากแหล่งเรียนรู้ภายนอก

กรอบแนวคิดในการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน หลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ จำนวน 150 ชั่วโมง ศูนย์การศึกษาอนุรักษนิยมและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอต๋อยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ ผู้ประเมินได้เลือกรูปแบบการประเมินแบบซิปป์ (CIPP Model) ในการประเมินโครงการเน้นการนำผลการประเมินมาพัฒนาประสิทธิภาพของโครงการ เพื่อการตัดสินใจ ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน โดยประเมินก่อนดำเนินโครงการในด้านบริบทและด้านปัจจัยนำเข้า ระหว่างดำเนินโครงการในด้านกระบวนการ และเมื่อสิ้นสุดโครงการ ในด้านผลผลิต เป็นกรอบแนวคิดในการประเมิน ดังแผนภาพที่ 5

แผนภาพที่ 5 กรอบแนวคิดการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP Model)

การประเมินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน หลักสูตรการนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตอยสะแกต จังหวัดเชียงใหม่

4. แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจ

ผู้ประเมินได้ศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจ ดังนี้

4.1 ความหมายของความพึงพอใจ

ความหมายของความพึงพอใจ ได้มีนักวิชาการและนักวิจัยหลายท่านให้คำจำกัดความหรือความหมายของความพึงพอใจไว้ ดังนี้

จิตตินันท์ นันทไพบุลย์ (2551, หน้า 6) กล่าวว่า ความพึงพอใจในบริการหมายถึงภาวะการแสดงออกถึงความรู้สึกในท่าบวกของบุคคล อันเป็นผลจากการเปรียบเทียบการรับรู้สิ่งที่ได้รับจากการบริการ ในระดับที่ตรงกับการรับรู้สิ่งที่คาดหวังเกี่ยวกับการบริการนั้น

จร สุนทรายุทธ (2553, หน้า 15) มีความเห็นว่าความพึงพอใจในการทำงาน หมายถึง ความรู้สึกรวม ๆ ของบุคคลต่อการทำงานในด้านดีที่เกิดจากการทำงาน ทำให้ได้รับผลตอบแทนเกิดความพึงพอใจ เกิดความรู้สึกกระตือรือร้นมุ่งมั่นที่จะทำงาน มีขวัญและกำลังใจในการทำงาน ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลปฏิบัติงาน รวมถึงความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554, หน้า 85) ให้ความหมายของคำว่า "พึงพอใจ" หมายถึง รัก ชอบใจ และให้ความหมายของคำว่า "พอใจ" หมายถึง สมใจชอบใจ

เซอร์ เมอร์ ฮอร์น (Schermerhorn, 1984 p. 230) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นระดับหรือขั้นของความรู้สึกในด้านบวก หรือด้านลบของคนที่มติดัชนีลักษณะต่างๆ ของงาน รวมทั้งงานที่ได้รับมอบหมาย การจัดระบบงาน และความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน

สจิวต์ ออสแคมป์ (Stuart Oskamp, 1984 174-175) กล่าวว่า ความพึงพอใจมีความหมายอยู่ 3 นัย คือ

1. ความพึงพอใจ หมายถึง สภาพการณ์ที่ผลการปฏิบัติได้เป็นไปตามที่บุคคลได้คาดหวังไว้
2. ความพึงพอใจ หมายถึง ระดับของความสำเร็จที่เป็นไปตามความต้องการ
3. ความพึงพอใจ หมายถึง การทำงานได้เป็นตามหรือตอบสนองต่อคุณค่าของบุคคล

จากความหมายทั้ง 3 นัยดังกล่าว Stuart Oskamp เห็นว่า ได้นำไปสู่การพัฒนาทฤษฎีว่าด้วยความพึงพอใจต่องาน 3 ทฤษฎีที่สำคัญ คือความหมายนัยแรกอยู่ในกลุ่มทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theories) ตามความหมายที่สองอยู่ในกลุ่มทฤษฎีความต้องการ (Need Theories) และตามความหมายนัยที่สามจัดอยู่ในกลุ่มทฤษฎีคุณค่า (Value Theories)

อนันธา และ อุดุล (Anantha & Andul, 2013 p. 21) ศึกษาเรื่องคุณภาพการบริการและความพึงพอใจของลูกค้าที่ใช้บริการโทรคมนาคมเคลื่อนที่ในประเทศมาเลเซีย ได้ข้อสรุปว่าความพึงพอใจของผู้บริโภค เป็นความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจของผู้บริโภคกับคุณภาพของการใช้บริการ ซึ่งคุณภาพของการบริการจะสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้ความน่าเชื่อถือ การตอบสนองจากการเอาใจใส่ซึ่งอยู่ในรูปแบบของรูปธรรม ความพึงพอใจของผู้บริโภคจะเพิ่มมากขึ้นจากการรับรู้ได้ถึงคุณภาพของ

การให้บริการที่ดี คุณภาพของสินค้าที่ดี และราคาสินค้าที่เหมาะสม รวมถึงปัจจัยจากสถานการณ์ภายนอก และปัจจัยส่วนบุคคล

สรุปได้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือความคิดเห็นของบุคคลในทางบวก ความชอบ ความสบายใจ ความสุขใจ ต่อสภาพแวดล้อมในด้านต่างๆ เป็นความรู้สึกที่เกิดจากความสมดุล หรือสิ่งที่ได้รับจริงหรือเกิดจากการได้รับการตอบสนองความต้องการ หรือจากประสบการณ์ที่เข้าไปใช้บริการและประสบการณ์นั้นตรงตามความคาดหวัง

4.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

นักวิชาการได้พัฒนาทฤษฎีที่อธิบายองค์ประกอบของความพึงพอใจในงาน และอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจในงานกับปัจจัยอื่นๆ ไว้หลายทฤษฎี

โคร์แมน (Korman, A.K., 1977 อ้างถึงใน สมศักดิ์ คงเที่ยง และอัญชลี โพธิ์ทอง. 2542, หน้า 161-162) ได้จำแนกทฤษฎีความพึงพอใจในงานออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. ทฤษฎีการสนองความต้องการ (Need Fulfillment Theory) กลุ่มนี้ถือว่าความพึงพอใจในงานเกิดจากความต้องการส่วนบุคคล ที่มีความสัมพันธ์ต่อผลที่ได้รับจากงานกับการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายส่วนบุคคล

2. ทฤษฎีการอ้างอิงกลุ่ม (Reference-Group Theory) ความพึงพอใจในงานมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับคุณลักษณะของงานตามความปรารถนาของกลุ่ม ซึ่งสมาชิกให้กลุ่มเป็นแนวทางในการประเมินผลการทำงานของงาน

มันฟอร์ด (Manford, E., 1972 อ้างถึงใน สมศักดิ์ คงเที่ยง และอัญชลี โพธิ์ทอง. 2542, หน้า 162) ได้จำแนกความคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจงานจากผลการวิจัยออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มความต้องการทางด้านจิตวิทยา (The Psychological Needs School) กลุ่มนี้ได้แก่ Maslow, A.H., Herzberg. F และ Likert R. โดยมองความพึงพอใจงานเกิดจากความต้องการของบุคคลที่ต้องการความสำเร็จของงานและความต้องการการยอมรับจากบุคคลอื่น

2. กลุ่มภาวะผู้นำ (Leadership School) มองความพึงพอใจงานจากรูปแบบและการปฏิบัติของผู้นำที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา กลุ่มนี้ได้แก่ Blake RR, Mouton JS. และ Fiedler RR.

3. กลุ่มความพยายามต่อรางวัล (Effort-Reward Bargain School) เป็นกลุ่มที่มองความพึงพอใจจากรายได้ เงินเดือน และผลตอบแทนอื่นๆ กลุ่มนี้ได้แก่ กลุ่มบริหารธุรกิจของมหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ (Manchester Business School)

4. กลุ่มอุดมการณ์ทางการจัดการ (Management Ideology School) มองความพึงพอใจจากพฤติกรรมการบริหารงานขององค์กร ได้แก่ Crogier M. และ Coulter G.M.

5. กลุ่มเนื้อหาของงานและการออกแบบงาน (Work Content and Job Design) ความพึงพอใจงานเกิดจากเนื้อหาของตัวงาน กลุ่มแนวคิดนี้มาจากสถาบันทาวิสตอค (Tavistock Institute) มหาวิทยาลัยลอนดอน

อับบราร์ฮัม มาสโลว (Maslow, 1943 p.370-396 อ้างถึงใน อาคม วัตโรสง. 2549, หน้า 115) ได้เสนอทฤษฎีความต้องการ 5 ชั้นของมนุษย์ ดังนี้

1. ความต้องการด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการพื้นฐานที่มีความจำเป็นต่อมนุษย์ ได้แก่ อาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย ความต้องการทางเพศ และอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อร่างกาย

2. ความต้องการทางด้านความปลอดภัย (Safety Needs) ได้แก่ ความต้องการความปลอดภัย จากอันตรายทั้งหลายที่จะเกิดขึ้นกับชีวิตทั้งทางร่างกายและจิตใจ

3. ความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม (Belonging Needs) คือ ความต้องการความรัก ความเข้าใจ ต้องการมีพรรคพวก มีเพื่อนและการยอมรับ

4. ความต้องการยอมรับนับถือ (Esteem Needs) ได้แก่ ความต้องการยอมรับจากผู้อื่น มีความเชื่อถือตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง และมีความสัมฤทธิ์ผล รวมทั้งการมีสถานภาพและความสนใจจากผู้อื่น

5. ความต้องการความสำเร็จสมหวังในชีวิต (Self-actualization Needs) คือ ความต้องการเจริญก้าวหน้าและความสำเร็จตามศักยภาพที่ตนมีอยู่ เพื่อสนองสิ่งที่เขาอยากเป็น

บาร์นาร์ค (Barnard, 1972 p. 142- 149) ได้กล่าวถึงสิ่งจูงใจซึ่งหน่วยงาน หรือผู้บริหาร หน่วยงานใช้เป็นเครื่องกระตุ้นบุคคลให้เกิดความพึงพอใจในการทำงานไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. สิ่งจูงใจที่เป็นวัตถุ ได้แก่ เงิน สิ่งของที่ให้แก่ผู้ปฏิบัติงานเป็นการตอบแทนเป็นการชดเชย หรือเป็นรางวัลที่เขาได้ปฏิบัติงานให้แก่หน่วยงานมาแล้วเป็นอย่างดี

2. งานนั้นต้องสามารถวางแผน และวัดความสำเร็จได้โดยใช้ระบบการทำงานและการควบคุม ที่มีประสิทธิภาพ

3. เพื่อให้ได้ผลในการสร้างสิ่งจูงใจภายในเป้าหมายของงานจะต้องมีลักษณะ ดังนี้

- 3.1 คนทำงานมีส่วนในการตั้งเป้าหมาย
- 3.2 มีผลงานกลับมาให้ผู้ทำทราบโดยตรง
- 3.3 งานนั้นเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา
- 3.4 งานนั้นสามารถทำให้สำเร็จได้

สรุปได้ว่าแรงจูงใจที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ ตามความต้องการ 5 ชั้นของมนุษย์ ได้แก่ ความต้องการทางด้านร่างกาย ความต้องการความปลอดภัย ความต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ความต้องการที่เห็นคุณค่าของตนเอง และความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จตามความนึกคิดของตน

5. บริบทศูนย์การศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตอยสะแก จังหวัดเชียงใหม่

5.1 ความเป็นมา

ศูนย์การศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตอยสะแก เดิมใช้ชื่อว่า ศูนย์บริการการศึกษาออกรโรงเรียนอำเภอตอยสะแก สังกัดศูนย์การศึกษาออกรโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ สำนักบริหารงานการศึกษาออกรโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งขึ้น ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ ลงวันที่ 27 สิงหาคม 2536 มีสำนักงานทำการอยู่ในอาคารห้องสมุดประชาชนอำเภอตอยสะแก ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณโรงเรียนบ้านเชิงดอย ตำบลเชิงดอย อำเภอตอยสะแก จังหวัดเชียงใหม่

ระหว่าง ปี พ.ศ.2538-2539 ศูนย์การศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตอยสะแก และห้องสมุดประชาชนอำเภอตอยสะแก ย้ายที่ทำการไปตั้งที่ศาลาวัดตอยสะแกจนถึงปี พ.ศ.2540 ห้องสมุดประชาชนอำเภอตอยสะแกได้รับการจัดสรรงบประมาณจากกรมการศึกษานอกรโรงเรียน สำหรับสร้างอาคารห้องสมุดหลังใหม่ในที่ราชพัสดุ (บริเวณสนามกีฬาเทศบาลตำบลตอยสะแก) ซึ่งตั้งอยู่ เลขที่ 555 หมู่ที่ 3 ตำบลเชิงดอย อำเภอตอยสะแกจังหวัดเชียงใหม่ หลังจากทำการก่อสร้างห้องสมุดเรียบร้อยแล้ว มีการก่อสร้างอาคารสำนักงานโดยใช้วัสดุที่รื้อถอนจากอาคารห้องสมุดประชาชนหลังเดิมในบริเวณเดียวกันกับอาคารห้องสมุดประชาชนอำเภอตอยสะแกหลังใหม่ หลังมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ในวันที่ 3 มีนาคม 2551 ศูนย์บริการการศึกษาออกรโรงเรียนอำเภอตอยสะแก ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “ศูนย์การศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตอยสะแก” ต่อมาในวันที่ 3 เมษายน 2557 ได้ย้ายที่ทำการไปใช้อาคารเดิมของศูนย์ส่งเสริมสุขภาพตำบลเชิงดอย เป็นที่ทำการแห่งใหม่ ตั้งอยู่เลขที่ 558 หมู่ที่ 3 ตำบลเชิงดอย อำเภอตอยสะแก จังหวัดเชียงใหม่ นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา

5.2 ข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา

จำนวนบุคลากร

ในปีงบประมาณ 2562 ศูนย์การศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตอยสะแก จังหวัดเชียงใหม่ มีบุคลากร จำนวน 23 คน รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนบุคลากรศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตอยสะแกัด จังหวัดเชียงใหม่

ประเภท/ตำแหน่ง	จำนวน (คน)				
	ต่ำกว่า ป.ตรี	ป.ตรี	ป.โท	ป.เอก	รวมจำนวน
ข้าราชการครู	-	-	1	1	2
ลูกจ้างประจำ	1	-	-	-	1
พนักงานราชการ					
- ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน	-	3	2	-	5
- ครู กศน. ตำบล	-	14	-	-	14
อัตราจ้าง					
- นักวิชาการศึกษา	-	1	-	-	1
- บรรณารักษ์	-	1	-	-	1
รวมจำนวน	1	20	1	-	24

ที่มา : ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตอยสะแกัด, 2562

5.3 แนวทางการดำเนินงานของสถานศึกษา

วิสัยทัศน์

ผู้เรียน ผู้รับบริการได้รับโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต สามารถดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับช่วงวัย สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีทักษะที่จำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21

พันธกิจ

เพื่อให้การดำเนินงานจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยเป็นไปตามวิสัยทัศน์ และสอดคล้องกับปรัชญาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตอยสะแกัด จังหวัดเชียงใหม่ จึงได้กำหนดพันธกิจดังนี้

1. จัดและส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างมีคุณภาพเพื่อยกระดับการศึกษาพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมายให้เหมาะสมช่วงวัย เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ส่งเสริมสนับสนุนและประสานภาคีเครือข่ายในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยและการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมในแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ

3. ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีทางการศึกษาและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยให้กับประชาชน
4. พัฒนาหลักสูตรรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ นวัตกรรม การวัดผลและประเมินผล ในทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน
5. ส่งเสริมและพัฒนา กศน.ตำบลศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีบทบาทในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตพอเพียงของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง
6. พัฒนาบุคลากรและระบบบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพเพื่อมุ่งจัดการศึกษา และการเรียนรู้ที่มีคุณภาพโดยยึดหลักธรรมาภิบาล

อัตลักษณ์

“คิดเป็น ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง”

เอกลักษณ์

“สถานศึกษาแห่งการเรียนรู้คู่ความพอเพียง”

5.4 แนวทางการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอตอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ได้ดำเนินการตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ระยะ 3 ปี (พ.ศ.2562 – 2564) โดยกำหนดกลยุทธ์ของสถานศึกษาไว้ 18 ประการ เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษา ดังนี้

1. พัฒนาศักยภาพ กศน.ตำบลให้จัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยได้อย่างมีคุณภาพ
2. พัฒนาหลักสูตร สื่อ เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ
3. พัฒนาศักยภาพด้านการจัดการเรียนรู้
4. ประสานภาคีเครือข่ายให้มีส่วนร่วมจัดและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง
5. ประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติภาคีเครือข่ายที่มีส่วนร่วมจัดและสนับสนุน
6. พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ สื่อ และเทคโนโลยี
7. ติดตามผลและประเมินผลการดำเนินงานการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
8. พัฒนาศักยภาพการมีส่วนร่วมระหว่าง กศน.ตำบล ศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น
9. พัฒนาและขยายศูนย์การเรียนรู้ในชุมชนให้เพิ่มขึ้น

10. จัดทำทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้ในชุมชน
11. ประชาสัมพันธ์เผยแพร่องค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน
12. จัดอบรมบุคลากรให้มีทักษะความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน
13. ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการอบรมจากหน่วยงานต้นสังกัดและภาคีเครือข่าย
14. ส่งเสริมให้บุคลากรศึกษาหาความรู้และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง
15. จัดทำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา
16. พัฒนาระบบบริหารการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐาน กศน.
17. สร้างวัฒนธรรมองค์กรบนพื้นฐานการมีส่วนร่วม
18. สร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรในการปฏิบัติงาน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทิตาภา จุลศิริวงศ์ (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารคุณภาพองค์กรรวมของศูนย์ฝึกอาชีพ กรุงเทพมหานคร จตุจักร 2 (มีนบุรี) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาระดับการปฏิบัติงานการบริหารคุณภาพองค์กรรวมของศูนย์ฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร จตุจักร 2 (มีนบุรี) ในภาพรวม เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานการบริหารคุณภาพองค์กรรวมตามความคิดเห็นของผู้ดำเนินงานและผู้เข้าฝึกอาชีพ เพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานการบริหารคุณภาพองค์กรรวมตามความคิดเห็นของผู้ดำเนินงาน จำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน และเพื่อเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติงานการบริหารคุณภาพองค์กรรวมตามความคิดเห็นของผู้เข้าฝึกอาชีพ จำแนกตามเพศและอายุ โดยใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากประชากรกลุ่มผู้ดำเนินงานจำนวน 36 คน และกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มผู้เข้าฝึกอาชีพจำนวน 156 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่าง โดยใช้ค่าที ผลการวิจัย พบว่า ระดับการปฏิบัติงานการบริหารคุณภาพองค์กรรวมของศูนย์ฝึกอาชีพกรุงเทพมหานคร จตุจักร 2 (มีนบุรี) ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่า ด้านที่มีระดับการปฏิบัติงานมากที่สุด คือ การมุ่งเน้นคุณภาพ รองลงมาคือ การสร้างระบบการยอมรับและการให้รางวัลและการสร้างแนวคิดพื้นฐานและการปลูกฝังให้เป็นวัฒนธรรมองค์กร ระดับการปฏิบัติงานการบริหารคุณภาพองค์กรรวมตามความคิดเห็นของผู้ดำเนินงานและผู้เข้าฝึกอาชีพไม่แตกต่างกัน ผู้ดำเนินงานที่ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานแตกต่างกันมีความเห็นต่อระดับการปฏิบัติงานการบริหารคุณภาพองค์กรรวมไม่แตกต่างกัน

พัชนี สมพงษ์ (2555) ได้ประเมินโครงการศึกษาอบรมหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (การรักษาโรคเบื้องต้น) คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยใช้การประเมินรูปแบบซีป (CIPP model) ประเมินใน 4 ด้าน คือ ด้านบริบทด้านปัจจัยนำเข้า

ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้เข้ารับการศึกษอาบรม รุ่นที่ 16 จำนวน 107 คน ผู้บังคับบัญชาของผู้เข้ารับการศึกษอาบรม จำนวน 100 คน ผู้ร่วมงานจำนวน 107 คน ผู้รับบริการจำนวน 107 คน และคณะกรรมการ ผลการวิจัยพบว่า ด้านบริบทได้แก่วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษอาบรมพบว่า สอดคล้องกับนโยบายสาธารณสุขความต้องการของผู้เข้ารับการศึกษอาบรม ปัญหา และสภาพสังคมปัจจุบัน ซึ่งนำไปสู่ความจำเป็นของการดำเนินโครงการอยู่ในระดับมาก 1) ด้านปัจจัยนำเข้าได้แก่คุณลักษณะของอาจารย์พิเศษ คุณลักษณะของแพทย์ที่เลี้ยงประจำแหล่งฝึก คุณสมบัติของผู้เข้ารับการศึกษอาบรม ระยะเวลา วัสดุอุปกรณ์ และสถานที่ศึกษอาบรมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2) ด้านกระบวนการได้แก่การจัดกิจกรรมการศึกษอาบรมและการประสานงาน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 3) ด้านผลผลิตได้แก่ ความรู้ ที่ได้รับหลังการศึกษอาบรมเสร็จสิ้น และการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ฉันทลักษณ์ ศรีผา (2559) ได้ทำรายงานการวิจัยเรื่อง การประเมินผลการดำเนินงานศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ปีงบประมาณ 2558 เพื่อประเมินผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแนวทางการดำเนินงานโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจของราฟ ไทเลอร์ มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 368 คน ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาส่วนใหญ่สามารถปฏิบัติงานตามแนวทางการดำเนินโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนได้มากกว่าร้อยละ 80 ส่วนผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแนวทางการดำเนินงานโครงการศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนพบว่า วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ตัวชี้วัดที่ 1.1 มีจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบบรมในศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนจำนวน 118,806 คน สูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดไว้ จำนวน 100,000 คน ซึ่งถือได้ว่าบรรลุตามตัวชี้วัดที่ 1.1 ตัวชี้วัดที่ 1.2 มีจำนวนผู้เข้ารับการฝึกอบบรมเข้ารับการฝึกอบบรมอาชีพจาก ศูนย์ฝึกอาชีพชุมชนโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการเข้าสู่อาชีพใหม่ คิดเป็นร้อยละ 97.83 สูงกว่าที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 80 ซึ่งถือได้ว่าบรรลุตามตัวชี้วัดที่ 1.2 ตัวชี้วัดที่ 1.3 เมื่อผู้เข้ารับการอบบรมได้ฝึกอบบรมไปแล้วสามารถประกอบอาชีพจากการอบบรมได้ คิดเป็นร้อยละ 94.01 ซึ่งสูงกว่าที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 80 ซึ่งถือได้ว่าบรรลุตามตัวชี้วัดที่ 1.3 และ ตัวชี้วัดที่ 1.4 ผู้เข้ารับการฝึกอบบรมมีรายได้จากการประกอบอาชีพที่เข้ารับการอบบรม คิดเป็นร้อยละ 61.21 ต่ำกว่าที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 80 ซึ่งถือได้ว่าไม่บรรลุตามตัวชี้วัดที่ 1.4 วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ตัวชี้วัดที่ 2.1 ผู้เข้ารับการฝึกอบบรมสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปเทียบโอนความรู้สู่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของสถานศึกษาในสังกัดของ กศน. คิดเป็นร้อยละ 84.77 สูงกว่าที่กำหนดไว้คือ ร้อยละ 80 ซึ่งถือได้ว่าบรรลุตามตัวชี้วัดที่ 2.1 ที่ตั้งไว้

จารุณี กลมสะอาด (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การติดตามผลผู้ผ่านการฝึกอบบรมวิชาชีพระยะสั้น หลักสูตรนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ของศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนนทบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อติดตามผลการปฏิบัติงานของผู้ผ่านการฝึกอบบรมวิชาชีพ ระยะสั้นหลักสูตรนวดไทยเพื่อสุขภาพ 150 ชั่วโมง ของศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนนทบุรี จำแนกตามความรู้ความสามารถทักษะและคุณลักษณะ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ผ่านการฝึกอบบรม ตั้งแต่เดือนมีนาคม

พ.ศ.2552 ถึงเดือน กรกฎาคม พ.ศ. 2553 โดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 164 คน และเจ้าของสถานประกอบการ มีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 164 คน ทำงานอยู่จำนวน 43 แห่ง เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม การวิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ผ่านการฝึกอบรมส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิงอายุมากกว่า 35-45 ปี วุฒิการศึกษาปริญญาตรี หรือเทียบเท่า มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 15,820 บาท ด้านความรู้เกี่ยวกับการนวดไทย ผู้ผ่านการฝึกอบรมมีความคิดเห็นว่ามี ความรู้เกี่ยวกับการนวดไทยอยู่ในระดับปานกลางทุกหมวดวิชา คือ หมวดวิชาวิทยาศาสตร์เพื่อสุขภาพ หมวดวิชาการแพทย์แผนไทย หมวดวิชานวดไทย ด้านความสามารถในการนวดไทย ผู้ผ่านการฝึกอบรมมีความคิดเห็นว่ามี ความสามารถในการนวดไทย อยู่ในระดับมาก ด้านความรู้และทักษะในการนวดไทย เจ้าของสถานประกอบการมีความคิดเห็น ว่าผู้ผ่านการฝึกอบรมมีความรู้และทักษะในการนวดไทยอยู่ในระดับมาก ด้านคุณลักษณะเจ้าของสถานประกอบการมีความคิดเห็น ว่าผู้ผ่านการฝึกอบรมมีคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก